

„Varpas“ išleidžiamas
Tilžeje 20 kiekvieno
mėnesio. Metinė prekė
su prisiuntimu:

Rusijoje uždeng-

tose gromatose . 6 rubl.,

Prusuose . . . 4 mark.,

Amerikoje ir kitur 5 mark.

VARPAS

Apgarsinimai „Varpe“
kaštuoja už kiekvieną ke-
tvirtai dalį eilutę smulkiu
raštu spaustą 20 pfen. arba
10 kap., priimami „Varpo“
išleistuvėje T i l ž ė j e.
(Tilsit, Ostpreussen.)

literatūros, politikos ir mokslo mėnesinis laikraštis.

Maskolija, maskoliai ir mes.

Priežodis sako: papuoles tarp varnų, kvaksek kaip ir još. Laimė, ar nelaimė, už gerus ar piktus musu darbus sujungė mus su maskoliais ir padavė po valdžia Maskolijos; nuo tos apiekos mes nors kas-žin kaip norėtume atsakyti, negalima, dėlto su ta musu prigulme reikia visada rokuotis, ir to neužmiršti. Nesirokuojantis su iszlygoms gal pasakyti: nenoriu nieko turėti su Maskolija, nes jaigu prigulint prie jos nieko nenorėtume su ja turėti, tai prigulėtu mums turėti atsakantį išgalėjimą, kaip nuo jos atsiskirti. Ar galime tą padaryti? Nieks ant to klausymo neatsakys patvirtinančiai, nes galės mūsų, nors jos ir geriausiai butu suorganizuotos ir suvienytos, ne taip kaip yra šiadien, išpildyti to nedaleidžia, o ant stebuklingo jų padauginimo mes neužsipelnėme.

Skriaudė ir skriaudžia mus valdžios Maskolijos, t. y. oficijališka Maskolija, maskoliška-gi tauta tame skriaudime yra tikrai tēmitojų tylinėiu to, ką daro valdžios viešpatystės, priėmusios firmą tautos, bet be pasiklausymo ir užgyrimo tautos. Už skriaudimus, kokius lietuviai Maskolijoje kenčia, visų maskolių kaltinti negalima, nes toksai en masse apkaltinimas butu visiškai neteisingas. Ne viens ant to gal atsakyti: juk sanariai valdžių renkasi tikrai isz maskolių, kiti tautiški gaivalai į jų eiles neyra prileidžiami, maskoliški rašėjai siundanti valdžias prieš sveltimus, nemaskoliškus gaivalus, yra tikri maskoliai, kodel kitokių priešingų balsų jų pusėje negirdėt? Visa nauda, kokia išpuola iš skriaudimo nemaskoliškų viešpatystėje gaivalų, apverčiama yra ant naudos tikrai maskoliškojo staciatiškiškojo gaivalo. Viskas teisybė, ką užmetinėtojai gal pasakyti, teisybė kad viskas, ką lietuviai ar kiti tautiški nemaskoliškos kilmės gaivalai kenčia Maskolijoje paeina nuo maskolių, tikrai tie neteisingi skriaudėjai ir siundytojai tai da ne maskoliška tauta, nors ir garsina jie savę reprezentantu ir apginėju jos reikalų. Nesunku tai suprasti. Valdžią savo rankose laikantieje

renka į savo pagelbinikus savo vienmislius; pakliuvęs į jų eiles žmogus kitokių pažiūrų, jai jas apreiškia, nepasikelia augštyr ir nors jie ir pasilieka eilėse biurokracijos, tai liekasi ant žemiausių jos virbalų; jų pažiūros ir balsas nieko nesveria valdžių paliepimuose, užgyrimuose ir darbuose. Jai fanatikai užima augščiausias vietas — fanatiški išeina ir jų nusprendimai, fanatiški su ciecoriška jau firma ir augščiausi manifestai. Tasai pats ciecorius, išduodantis šiadien fanatiškus „ukazus“, užstojęs ant sosto per trumpą laiką, kada vidaus ministeriu buvo jau miręs Loris Melikov, ne fanatiku juk rodėsi; po atsitraukimui minėtojo vidaus ministerio, kada jo vietą užėmė fanatiks Tolstoj, o po jo myriui dar smarkesnis Durnovo — nuo to laiko pradeda platišis ir augti maskolijoj' fanatiškos pažiūros valdžių ir smarkesnis skriaudimas nemaskolių ir nestačiatikių.

Publicistika ir raszliava maskoliška šiadien, teisybė, perimta dvasia neužkantos, bet ir čia galima patėmyti, kad ne visur ta liga lygiai išsiplatinus yra: randasi laikraščiai ir rašėjai, kurie negarbiną užtvirtinamų dėl pančiojino nemaskolių įstatų. Nepeikia jie drąsiai fanatizmo valdžių, nes peikti ir priešingas siekimams valdžių turėti pažiuras ir jas garsinti Maskolijoj' ne yra galima: tie, kurių rankose valdžia ar tai per jų valdžiai paduotus Cenzuros Komitetus, ar tiesiog per nuleidimus negarbinančių jų darbų, garsinimą liberališkų, žmoniškų pažiūrų visada gal absbdatyti. Tarp rašėjų dabar randasi Maskolijoj: samdinikai biurokracijos, kurie ir nesu-prasdami svarbumo išduodamų nuo viršinikų paliepinų papratę akiai juos garbinti ir garsinti jų nėra naudingumą, ir kiti nors drąsiai jų ne-nupeikianti ir nereikalaujanti permainų, nes tai čia ne galima — bet nepagirianti ir kaip kada, nors nedrąsiai, bet nurodanti jų klaidumą. Valdžios, per savo samdinikus ir garbintojus stabdydamos balsus priešingus stengiasi išplatinti savo fanatiškas pažiuras kuoplačiausiai ir laimėti pagyrimą tarp maskolių, norėdami visą beveik tautą

tokiais jau fanatikais padaryti, kokiais yra patys šiandieniniai valdytojai. Ne taip buvo laike Loris Melikovo. Kaip vienok tasai fanatizavojimas pasiseka — parodo tai vaisiai, kokius išduoda toksai nenaturališkas, bet išmokytas arba palieptas fanatizmas.

Augščiau administratoriai centrališkos ir vietinių valdžių, skriaudami nemaskoliziskus gaivalus, reikalaudami užtatai tiktai garbinimo savęs, bet nandą iš skriaudimo palieka maskoliams stačiatikiams. Paguldę surištą lietuvį, lenką, latvij, vokiečių, mažrusį ar finną, užtupdo ant surišto maskolių ir liepia jam laikyti ir nepaleisti supančioti; išzpuola vienok, kad maskolius tankiausiai paleidžia paguldytą, nes jam neteisingas laikymas pabosta. Kodėl? Atsakym lengvas — nes prigimimui maskoliaus neparankus skriaudimas paguldyto žmogaus, kurio vienatinė kaltė yra toji, kad jį Dievas ne maskoliumi ir ne stačiatikiu sutvėrė, arba delto, kad nesupranta gerai, ko iš tikro reikalauja valdžios, užtupdžiusios jų ant nemaskoliaus. Nemaskoliai priversti draugauti ar vaiske ar gyvenime su maskoliais nesiskundžia, kad tenai, kur viršiniškas savo purvinių nagų neįkiša, negalėtų su maskoliumi sutikime gyvėti. Neužkantos daugiau yra tarp inteligencijos, kur mokslas samdinį valdžių labiau yra išsiplatinęs, tarp prastų žmonių viduryje Maskolijos jos visai beveik nėra; patigi inteligencija taip jau toli ne visą tą mokslą maloniai priima; daug yra tarp mokslingųjų maskolių tokių, su kuriais mums nesunku but susitaikyti, kad tikt to susitaikimo nedraustu subjaurėje biurokratai, geidžianti drumstame vandenyje žuvis gaudyti.

Maskoliški laikraščiai šiandien garsina, kad po nužudymui maskolių rankomis ciecoriaus Aleksandro II. ciecoriška valdžia ikiszioliškoje jos formoje, drauge su mirusiu ciecoriumi vos neprazuvo. Jaigu taip buvo, tai keno rankomis ji butu buvus nužudyta? Juk ne lietuvių, lenkų arba ne kitų prispaustų gaivalų, tiktai rankomis paczių maskolių, t. y. tos jos dalies, kuri neprigul prie garbįtojų dabartinio pasielgimo valdžių, ir tai ne rankomis tamsių valsčionių, bet rankomis inteligencijos. Prie nesutinkančių su keliais valdytojų prigul partija, taip vadinama liberališka maskolių dalis; apie nihilistus ir anarchistus, kurie jokios valdžios neužkenčia, visai čia neminėsime delto, kad viešpatystė be valdžios buti negal.

Ant pažiuros rodos valdytojai Maskolijoje nelabai rupinasi apie nuomones daugumos tautos; taip vienok tiktai rodosi, o iš tikro jie rupinasi taip jau, kaip ir konstitucionaliskose viešpatystėse. Prieš pradėjimą karės su turkais, arba ir dabar kada valdytojai pradėjo varžiti viržius, kuriais

surišti yra ne maskoliai — laikraščiai tarnaujanti valdytojams pradeda siundžiti ant tų, kurijos tie valdytojai užgauti rengiasi. Daro taip delto, kad atsakančią nuomonę išplatyti kuo labjusiai, ir tuo pacių darbą, kokiu valdžios rengiasi užsijimti, padaryti populiarišku: t. y. valdžios savo pasielgime jieško sankcijos, arba pagyrimo daugumos tautos. Del tos pacios juk priežasties yra cenzura ant raštų, nedaleidžianti išsirtantie kitiems su priešingomis nuomonėmis, kurios apgarsjtos, galētu prie savę daugelį žmonių patraukti.

Jai taip yra, tai ar naudinga mums yra tolitis nuo prilankių mums maskoliu delto tiktai, kad jie maskoliai, ir ką per tolinimąsi galime laimėti? Galės musu vienų neužtenka del nuğardinimo neteisingų valdžių ir padarymo jų teisingomis; susiartinims musų su kitais prispaustais gaivalais, nors per tai ir galima but ši-tą išderēt, dar nē nepradetas. Pasilikę patys vieni pagerinimą savo padėjimo turėtume remti ant kokio nors stebuklingo atsitikimo, taip kaip ir kiekvienas iš prispaustų gaivalų paskyriam. Prisidedami ir susidraugavę su partija prilankių mums ir kitiems gaivalams maskolių sudrutytumem tą partiją taip, jog šiandieniniai fanatikai jau turētu su norais tos partijos rokuotis, arba jai to daryt nenorētu, turētu savo vietą drutesniems atiduoti — norai paties ciecoriaus, nors jie ir priešingi but, ne ką čia svers, nes ir ciecorius, nenorėdams pražudīt sosto, turėtų savo norus laikyti su norais daugumos tautos. Tokiu budu greicziau sulauktume geresnių laikų dėl savęs, prisidėtume prie gero ir kitų nelaimingųjų šiandien gaivalų ir prie sudrutinimo pacios viešpatystės — ne kaip laukiant ant stebuklingų atsitikimų, arba pagelbos užrubežinių kaimynų. Del tokio susiartinimo nereikia mums nieko pašventiti, nes ikisiol valdančios partijos tiek nuo mus mums prigulinių tiesų atēmē, kad daugiau nieko nuo mus nieks reikalauti negal, bet tiktai padėjimą musų pageriti nors tiek, kad mes savo tėvynėje, kur musu tėvai gyveno, jaustumēmės savo namieje, naminius musų reikalus paliktų atlikti mums patiems ir neviliotu čia visokių Maskolijos valkiozų dėl apsigyvenimo, nes Maskolijoje ruimo daugiau yra kaip pas mus — ten tuos valkiozus ir išmetas tantos lengvian patalpiti. -j-a-

„Miszkas užia“.

Pasaka V. Korolenko's

(iš gudisko).

Buvo ir pražuvo!

Miszkas užē. . .

Miske šitame visados girdēt buvo užimas, lygus, patysus, kaip tolymo varpo gaudimas, lėtnas ir ludnas, kaip daina be žodžiu, kaip atsiminimas apie praėjusį gyvenimą. Jame visados girdėjos užimas, nes tai buvo

senas, suaugęs, šilas, kurio dar nedasilytėjo nei žmogaus kirvis, nei skerspjūvė.

Augštos šimtmetės pušys su rausvais, stipriais liemenimis, kaip kareiviai, stovėjo, susipynusios viršuje žaliomis viršūnėmis. Apačioje buvo tylu; kvėpė sakais; išlindę iš po pušinių skuju, kuriomis visa žemė buvo išklota, augo, gražiai išsiklaistę po visus pašalius, šviesiai žali paparčiai, kuriu nei vienas lapelis nekrutėjo. Drėgnose vietelėse išsitysusios žolės žaliavo; baltieji dobiliukai, tartum susnūdę, galveles nuleido. Viršuje-gi be galo ir perstogės buvo užimas, tartum liudni senojo šilo dusavimai.

Bet dabar šilas pradėjo dusauti vis giliaus, vis smarkiaus.

Aš jojau keleliu per mišką ir, nors man dangaus nebuvo matyti, bet regint, kaip temė miške, aš numaniau, kad ant jo didelis debesys kyla. Jau ne anksti buvo. Kur-ne-kur tarp medžių dar švietė spindulys nusileidžiančios saulės, tankumynuose-gi buvo jau beveik tamsu. Ant nakties rengėsi audra.

Nebuvo ko šiandien nei mislyti apie miedzioklę, kad tik but kada prieš audrą pasiekti nakvynę. Arklys mano brazdinėjo kanopomis į išlindusias ant viršaus šaknis, prunkstė ir pastatęs ausis dažnai klausė viso to gijos užimo. Jis pats skubinosi prie med-sargio buto.

Sulojo šuva. Tarp praretėjusių medžių jau matyti išbaltytos sienos. Mėlyni dumai ringuoja po žaliais medžiais; pakrypęs butas su susiurpitu stogu prisiglaudė po drutais rausvais medžiais; jis pats lyg į žemę lenda, bet laibos ir puikios pušys augštai ant jo linguoja savo viršūnėmis. Viduryje pragėgęs viens prie kitam stovi keletas jaunų aržuolų.

Cia gyvena med-sargiai, Prans ir Kazys, kuriuodu su manimi visados vaikščiodavo medžioti. Ale dabar, matyti, nei vieno nėra namie, nes niekas, šuniui sulojus, neišeina. Tik senas plikgalvis diedas, su žilais usais, sėdi pašalyje ir taiso vyžą. Senio usai ko ne iki juostai, akys aptemusios, tarytum, jis ką atsiminti nori, bet negali.

— Sveiks, seni! Ar yr kas namie?

— E — ė! krato galvą senis. — Nėr nei Pranio, nei Kazio, taipogi ir Marė nuėjo miškan karvės jieskoti. . . . Karvė kasžikur nulindo, gal ir meškos papjovė. . . . Va kaip . . . nėra nei vieno!

— Na, nieko! Aš su tavimi pasėdėsiu, palauksiu.

— Palauk, palauk! — mojuoja senis ir, pakol aš rišu arklį prie aržuolo šakos, jis atsidėjęs prisiziurinėja man savo apsilpusiomis ir aptemusiomis akimis.

Menkas jau senis. Akims neprimato, rankos dreba.

— O kas-gi tu toks, vaike! — klausia jis, man besėdant į pašalį.

Šitą klausymą girdžiu aš visados, kaip tik atjoju.

— E — ė! Žinau dabar, žinau, — sako senis, imdamasis vėl už vyžos. — Va sena galva, kaip rėtis, nieko neužturi. Tuos, ką seni numirė, atmenu, o, gerai atmenu! Naujus-gi žmonis vis užmiršti. . . . Per ilgai jau aš gyvenu ant svieto.

— Ar senei-gi tu, seni, gyvenai šitame miške?

— E — ė! Senei, labai seniai. Prancuzams atėjus musu žemėn, — aš jau buvau čia.

— Daug-gi tu matei savo gyvenime. Turbut turėtum, ką papasakoti.

Senis žiuri į manę stebėdamasis.

— O ką-gi man matyti, vaike? Mišką mačiau. . . . Užia miškas, užia ir dieną, ir naktį, žiemą užia ir vasarą. Ir aš, kaip tas medėlis, pragyvenau savo amžių

miške ir nepamačiau. . . . Va ir į kapus jau laikas, o kaip pamislysiu kitą sykį, tai, vaike, ir pats negaliu suprasti, ar aš gyvenau ant svieto, ar ne. . . . E — ė! Va kaip! Gal ir visiškai negyvenau. . . .

Juodo debesio kraštas pasirodė per viršūnes medžių ant miško pragėgęs; šakos pušelių, augančių aplink pragėgę, pradėjo krutėti nuog vėjo; užimas per mišką nuėjo. Senis, pakėlęs galvą, klausė.

— Andra užėina, — pasakė jis tuoj. — Šitą-va aš žinau. Oi-oi, bus audra naktį, laužys pušis, išgriaus su šaknimis. . . . Pasilinksmis miško gaspadorius, — pridūrė jis tyliaus.

— Iš kur tu žinai, tėvuk?

— E — ė! Šitą aš žinau! Gerai žinau, kaip medis šneka. . . . Ir medis, vaike, taip-gi bijo. . . . Va apušė, prakeiktas medis, vis kasžiką snibžda; ir vėjo nėra, o ji vis dreba. Pušis girioje gražią dieną linksmai sav linguoja, pakilus-gi vėjui, jį pradeda vaitoti. Taip dar nieko. . . . E dabar va klausyk. . . . Norint aš neprimatau, bet girdžiu gerai: aržuolas suužė, o aržuoliukai ant pragėgės ana jau siubuoja. Bus audra.

Teisybę senis sakė, nėra stiprus, neaugšti aržuolėliai, viduryje pragėgės užstoti, kaip siena, augšta giria, mojava stipriomis šakomis, ir nuog jų girdėt buvo neaiškus užimas, kurį lengva atskirti nuog skardaus pušelių skambėjimo.

— E — ė! Ar girdi, vaike? Pratarė senis, vaikiškai šypsodamasis. — Aš jau žinau; susiubuvo šitai-va anžuolėliai, tai rodo, kad naktį gaspadorius vaikščios, laužys. . . . Bet ne, ne sulaužys! Aržuolas drutas medis, neįveiks ir gaspadorius. . . . Štai kaip!

— Koks-gi gaspadorius, tėtuk? Juk tu pats sakai, audra laužo.

Senis, šyptelėjęs, galvą palingavo.

— E — ė! Aš-gi šitą žinau. . . . Dabar, sako tokie žmonės pasidarė, kad jau niekam nei netiki. Tai kaip! O aš-gi jį mačiau, štai kaip tavę dabar, o gal dar geriaus, nes dabar akys mano senos, o tada buvo jaunos. O — o! kaip tai matė mano akys iš jauno. . . .

— Kaip-gi tu jį matai, tėtuk, papasakok!

— O štai, lygiai taip, kaip ir dabar: iš pradžios pušėlė girioje pradeda vaitoti. Tai skamba, tai vel vaitoja: o-o-o-o! ui-ui! Ir nutyla. O paskui vėl ir vėl, vis tankiaus, vis gailiaus. E — ė! Delto kad daug jų pargriaus naktį gaspadorius. Paskui-gi aržuolas prakalba. Vakaran vis labiaus, naktį-gi kad pradeda sukaliotisi: laksto po mišką, juokiasi ir verkia, sukasi, šokinėja ir vis ant aržuolačiu užpuola, vis norėtu išrauti. . . . O aš vieną sykį rudenį ir pažiūrėjau pro langelį, tai jam ir nepatiko; prilėkęs prie lango, tartar jis su pušine šaka, ką tik man viso veido nesudraskė; kad jis sprandą nusisuktų; bet aš ir nekvailas — atšokau. E — ė, vaike! Tai koks jis piktas. . . .

— O kaip-gi jis išrodo?

— O išrodo jis taip, kaip senas gluosnis, kurs pabalyje auga. Labai paneša: ir plaukai, kaip samnėlės, ką ant medžių, ir barzda taipogi. . . . o nosis kaip drutas stabaras, snukis-gi gruoblėtas, lyg šašais apaugęs. . . . Tai koks negražus! Ne duok Dieve nei vienam krikščioniui, norint truputėlį ant jo panešėti. . . . Je man tikrai! Aš dar kitą sykį iš arti mačiau jį ant balos. O nori, ateik žiemą, tai ir pats pamatysi „jį“. Užeik tenai — ana ant kalno — mišku apaugo tas kalnas — ir įlipk į augščiausią medį, pačion viršūnėn. Iš ten-va kitkart ir gali jį pamatyti: eina jis, kaip baltas stulpas, viršum miško, taip ir sukasi, nuog kalno, pakalnėn nusileidžia. . . . Palekės, palekės, o paskui ir prapuola miške. . . . E — ė! O kur per-

eina, tenai lieka takas, sniegu baltu išklotas. Netiki senam žmogui, tai pats kada nors pažiūrėk.

Išsinekėjo senis. Tarytum užiantis miškas ir artinantis audra judino seną kraują. Senis galvą lingavo, šypsojosi, mirkčiojo apgesusiomis akimis.

Štai lyg šesėlis koksai šmekstelėjo per jo augštą susiraukusią kaktą. Jis kumštelėjo manę alkune ir lyg paslapčiu man tarė.

— Žinai, vaike, ką aš tav pasakysiu?... Tai. žinoma, miškinis — menkas sutvėrimas, tai teisybė... Krikščioniui tai ir nesmagu, pamačius tokį negražų snukiopalaikį... Bet reikia ir apie jį teisybę pasakyti: jis blogo nedaro... Pajuokaut su žmogum, pajuokaus, ale kad blogą padaryti šito nepasitaiko.

— Tai kaip-gi, seni, tu pats sakai, kad jis tav norėjo uždrožti stabaru?

— Taip, norėjo! Mat, jis tada užpykęs buvo, ko aš pro langą į jį žiuriu, štai už ką! O jaigu jo darbuosna nosies nekišti, tai ir jis žmogui tokiam nieko blogo nedarys. Va jis koksai miškinis!...

O žinai, žmonės miške kurkas baisiaus, kaip kada, padarydavo. O tegul Dievas myli!

Senis nuleido galvą ir valandėlę tylėjo. Paskui-gi, kad jis pažiūrėjo į manę, jo aptemusiose akyse žybteležo lyg kokia atminties kibirkstėlė. Matyt buvo, jis atsiminė kasžiką iš senovės.

— Va tav, vaike, papasakosiu, kas musu miške atsitiko... Buvo čion vieną sykį, šitoje pačioje vietoje, seniai... Atmenu aš... lyg per sapną... o kaip suuzia miškas labiaus, tai ir viską atamenu...

Nori, papasakosiu tav, a?

— Noriu, noriu labai, tėtuk! papasakok!

— Tai ir papasakosiu, ē-ē! Klausyk-gi!

II.

Tėvas mano ir motyna, žinai, seniai numirė, kaip aš dar mažu vaikeliu tebebuva... Paliko jie manę ant svieto vieną. Va kaip su manimi buvo, ē-ē! Va žmonės ir mislyja: „Ka-gi mums dabar daryti su šituomi vaikučiu?“ Ir ponas taip-gi sav mislyja... Ir atėjo tada iš miško medšargis Jonas ir sako žmonėms: „Ataduokite man šitą vaikelį. Aš jį maitysiu... Man bus miške linksmiaus, ir jam bus duona“... Taip va jis pasakė, o žmonės jam atsakė: „imk sav!“. Jis ir pasijėmė. Nuog to paties laiko ar ir pasilikau miške.

Čion manę Jonas ir užaugino. O tai buvo žmogus, koks bausis, ne duok Dieve!... Didelis, akys juodos, ir plaukai juodi, ir dušia juoda jo akyse rodėsi... nes visą gyvenimą pragyveno jis vienas miške: meška jam, žmones kalbėjo, vis tiek, kaip sesuo, o vilkas, kaip broliavaikis. Bet kokį žvėrį jis žinojo ir nesibijojo, o nuog žmonių šalinosi į nei žiūrėti į juos ne norėjo... Tai jis koks buvo; teman Ponedie, teisybė! Taip pažiūrės, budavo, į manę, tai net šiurpuliai ima... O žmogus buvo, nēr ką sakyti, geras, maitino manę, vis-gi, gerai: košė budavo grykinė visad su lašiniiais pas jį, o kad nušaudavo antį, tai ir antis. Kas teisybė, tai jau teisybė! Maitino vis-gi...

Taip mes ir gyvenome vienudu. Jons budavo išeina miškan, o manę uždarydavo grįčelėj, kad žvėrys nesuėstu. Paskui-gi davė jam ir pačią Oną.

Ponas jam pačią davė. Pašaukė jį sykį dvaran ir sako: „Ar žinai ką, sako, Jonai, imk pačią!“ Iš pradžios Jonas pasakė ponui: „O kokiems galams man pati. Ką man miške veikti su boba, kad jau ir be to yra pas manę vaikas? Nenoriu aš, sako, pačios!“ Nepripratęs jis buvo prie moterų, štai kas! Ale ir ponas buvo ne bet koks... Kaip atsimeinu apie šitą

poną, vaike, tai ir mislyju sav, kad dabar jau nēr tokių... nēr tokių ponų daugiau... išnyko. Va, norint ir tavę pajimti: ir tu, sako, taip-gi iš ponu... Gal ir teisybė, o vis-gi nēr tavyje to tikro poniškumo... Taip sav, ponpalaikis, daugiau nieko.

O tas tai buvo ponas, senoviškas... Jai sakau tav, atsieina ant svieto, kad šimtai žmonių vieno žmogaus bijo... Ir dar kaip! Pažiūrėk, vaike, į vanagą ir viščiuką: abudu iš kiaušinio išrieda, bet vanagas tuojaus žiuri vis, kad augštyn... E-ē! Kad suriks viršuj, tai kaip bematai ne tik viščiukai, bet ir seni gaidžei išlaksto... Matai, vanagas — poniška paukštė, o višta — taip sav muzikėlė...

Pamenu, buvau dar aš mažas vaikas: veža iš miško muzikai sienojus, žmonių gal trisdešimts. O ponas vienas jojo sav ant žirgo ir usus raito. Arkliukas po juomi šokinėja, o jis tik dairosi. Oi-oi! Pamatys muzikai poną, tai pradeda lakstyti, tuoj išsuka iš kelio sniegan su arkliais, patys-gi be kepurio... Paskui-gi dovijasi-dovijasi, imdami roges su sienojais iš sniego, o ponas sav joja, — mat, jam ir vienam siauras kelias!

Mirkfels ponas akia, jau muzikai dreba, šyptels — visiems linksma, o susirauks — visi nuliusta. O kad kas ponui priešitusi, niekadoms to nepamatysi.

Nu, o Jonas, žinoma, miške užaugęs, apsėjimo nei jokio nežinojo, dėlto ir ponas nelabai ant jo užpyko.

— Noriu, — sako ponas, — kad tu pačią, imtum, o dėlko, tai aš pats žinau. Imk Oną!

— Nenoriu aš, — atsakė Jonas, — man jos nereikia, norint ir Onos. Tegul velnias ją už pačią ima, o ne aš... Tai taip!

Liepė ponas atnešti kančių' ištiesė Joną ir klausia jo vėl.

— Ar imsi pačią, Jonai!

— Ne, — sako, ne noriu.

— Krėskite-gi jam, kiek tik tilps, — sako ponas. Įkrėtė-gi jam nemažai; Jonas koks stiprus buvo, bet ir jam ant galo nusibodo.

— Nustokite-gi, — sako, — gana jau bus. Ma ją velnias ant galo, kam čia man už bobą tiek kentėti. Kur ji, imsių ją jau.

Gyveno tuomi tarpu pono dvare medžiotojas Antanas Švitkus. Parjojo tuokart iš lauko, kaip Joną vertė Oną imti. Išgirdęs jis apie Jono bėdą, puolėsi ponui kojoms. Parpuolęs, ponui kojas bučiuoja...

— Kobekankiti žmogų tav, mylesta, — sako jis, — geriaus aš imsiu Oną be prievartos, nei žodžio nepasakysiu...

E-ē! Pats, mat, užsimanė ją imti. Jai koksai žmogus buvo! Tikra teisybe!

Jono net akys prašvito, nudžiugo. Atsistojo užsisegė kelnias ir tarė:

— Tai ir gerai, — sako, — gerai. Tik ko tu, žmogau, truputį anksčiau neparjojei? Na ir ponas taipo-gi, — visada toks!... Nepaklausė pirm gerai, gal ims kas ją savo noru. Tuoj nustverė žmogų, ir plaka! Ar tai taip daro krikščionys? Nusispjauti tik!...

E-ē! Jis kitkart ir ponu neapsileisdavo.

Tai koks buvo Jonas! Kad jau užpyks, tai prie jo, budavo, nelysk, nors ir ponas butum. Na, ale ir ponas buvo gudrus! Jis, mat, kitą mislyjo. Liepė Joną vėl ištiesti ant pievos.

— Aš, — sako, — tav, kvaily, gero geidžiu, o tujenai nosį kreipi. Dabar tu vienas, kaip meška lauže, ir užvažiuoti pas tavę nesmagu... Krėskite-gi kvailiui, iki nepasakys: gana!... O tu, Antan, eik sav

po šimts velnių. Taveš, sako, svečiuosna niekas nekvietė, tai pats užstalėn nesėsk; o jai ne, tai matai, kaip Joną prijimu? Žiūrėk, kad ir su tavim taip neatsitiktų!

O Jonas jau buvo ir ištiesu perpykęs. E-ė! plaka jį smagiai, nes pirma žmonės, žinai, mokėjo gerai kailį karšti, o jis sav guli ir nesako: gan! Ilgai kentėjo, o vis-gi paskui nuspjovė:

— Kad ji nesalauktų, kad už bobą krikščionių taip plaktu, dar ir ne skaitydami. Gan! Kad jums rankos nudziutu, velnio tarnai! Išmokino-gi jus velnias taip engti! Aš jums ne pėdas, kad manę taip kultumėte. Jaigu jau taip, štai tyčia imsiu ir vesiu ją!...

O ponas tik juokiasi.

— Tai ir gerai, — sako. Nors dabar ant suvestuviu (veselijos) ir negalėsi sėdėti, tai daugiau šoksi... Linksmas buvo ponas, nēr ką sakyti, linksmas... E-ė! Ale tik paskui blogai su juom atsitiko, neduok Dieve nei vienam krikščioniui. Niekam to nepageisiu, teisybė! Ir žydui geisti negaliu! Tai kaip aš mislyju.

Tai ir apsvėdė Jonas. Parsivežė jaunamartę namon; iš pradžios vis purijo ant jos ir išmetinėjo jai, kad už ją tiek gavo pilti.

— Ir tu pati, — sako, — to neverta, kiek už tavę žmogų prikankino.

Pareis, budavo, iš miško ir tuoj pradeda ją išgrįčios varyti.

— Eik sav! Nereikia man bobos namuose! Kad čia tavo nei koja nepastovėtul! Nepatinka man, — sako, kad mano grįčioj boba miega. Oras, sako, niekai. E-ė!

Na, o paskui, apsiprato. Ona, budavo, iššluos aslą, išbaltys gražiai grįčią, indus sudės dailiai; žvilga viskas, net miela pažiūrėti. Jonas mato: gera žmona, po truputį ir apsiprato. Ne tik apsiprato, vaike, bet ir mylėti ją pradėjo, ištikro, nemeluoja! Tai taip su Jonu atsėjo. Kaip prisiziūrėjo gerai į bobą, tai ir sako:

— Na, dėkui ponui, gero manę išmokino. Ir aš-gi neišmonys buvau: tiek nukenciau, o kaip matau dabar, tai ir blogo nieko nēr. Dar net gerai. Tai tokia tokialė!

Praėjo potam, aš ir ne žinau, kiek laiko. Ap-sirgo Ona, pradėjo dejuoti. Vakare dar blogesnė tapo, o ant rytojaus nubudęs, aš išgirdau, kad kažikas plonu balseliu verkia. E-ė! — mislyju sav: — tai, matyti, vaikėlis gimė. Teisybė, taip ir buvo.

Neilgai-gi jis pagyveno ant šio margo svieto. Tiek ir gyveno, ką nuog ryto iki vakarui. Vakare ir ir verkęs nustojo. Pradėjo verkti Ona, o Jonas jai sako:

— Tai ir nēr vaikėlio, o kad jo nēr, tai nēr ko kuniją vadžiti. Patys po pušele pakasime.

[Toliaus bus].

Tėvyniszki varpai.

Išganymo armija Lietuvoje. Kas tai šios gadinės davatkos ir vodingi iš jų pusės prajovai. Ar nepriderėtų atvira davatkyste, kaip profesiją išdidyti. Maskoliu prisipažinimas prie ligos ir ministerio terapija. Ko norėtų „Novoje Vremia“, o ko ištikro reiktų.

Išganymo armiją tur ne tik Anglija, bet ir Lietuva, tiktai su kitokia pakraipa: anglių armija stengia suteikti laimę kitiems, išganyti žmonija, o ta mūsų armija, teisybė, neva rupinasi apie išganymą savęs, bet dėl žmonijos tai yra tokia kora. kad jaigu Maižiesius-butų ją tu-

rėjęs ir užtaisęs ant Paraono, tai butų kur kas greičiaus išvadavęs iš Egipto savo žydpalaikius, ne kaip su pagelba anųjų 12 biblijinių korų.

Kas tai armija išganymo Lietuvoje? Lengva atminti — tai armija davatkų, kurių pas mus priviso baisi daugybė. Davatka mūsų gadinės — tai daug bjauresnis išmislas net ir už anytą.

Jaigu kas mislytų, buk aš ketinaš juoktis iš dievobaimingumo, tai labai klystų ir išaugšto sakau, kad ketinu kalbėti ne apie dievobaimingumą, tik apie davatkas, o tarp vieno ir kitų nėra jokio panašumo. Kitąkart, teisybė, davatkomis vadino dievobaimingas žmogystas, tik jos su savo davatkyste nesivierijo ir žmonėms į akis nelindo, bet šiadien žodis davatką tapo jau piktžodžių, vartojamu tada, kada jau ištikrųjų norime ką pažeisti žodžiais, o ne su vienu kitoku piktžodžiu negalima įveikti; davatką-gi šios dienos galima pažiti ištolo — tai jau išsdirbo visai įpatingas tipas.

Kas tai yra šiadieninė davatka, tikrai sunku atsakyti: nesinorėtų priskirti prie žemesniųjų su-tvėrimų, o prie žmonių — lyg slykštu. Kaip davatkos dygsta, tai geriausiai dasižinoti pačiose jų dirbtuvėse — žinau kelias su gera firma.

Nemislyju čia rašyti monografiją davatkų, o tik noriu patėmyti kelis iš jų pusės prajovus draugijai labai vodingus ir negeistinus, o kuriuos priderėtų apmąšyti.

Pradėsiu nuo įpatingiausio.

Naujadavatkės pavertė davatkystę ant praktiškos pusės, parodė svietui, kad davatkystė taip-gi gera, kaip kunijgystė, daktarystė, artojystė ir t. t., kad ji taip-gi gali išmaityti žmogų. Besitrusiantiems išlygiti skriaudimus ir aprupiti visus, idant kiekvienas lengviaus galėtų prisigriebti kąsnio duonos, naujadavatkės suteikė naują išrodymą, naują profesiją, naują budą išmitimo, o tuomi parankesnį už kitus, kad visai o visai nereikia dirbti. Na, o ikišiol vis rodesi, kad dievobaimingumas, ar davatkystė tai yra toks dalykas, kuriuomi negalima uždarbauti, kurį pardavinėti, kaipo darbą, nepridera, kad tai nėra skirtinga profesija! Naujadavatkės parodė, kad mes klydome su savo nuomonėmis apie dievobaimingumą. Išganymo armija Lietuvoje dalinasi į du dideliu skyriu: 1) Sparneliai, t. y. davatkos, ką neturi tolydinės apsigyvenimo vietos ir minta, kaipo anie paukšteliai ką „nė sėja, nė pjauja“. Jos visad labjausiai sutinka su kunijų gospadinėmis, delto-gi daugiausiai slampinėja po klebonijas ir, žinoma, gardžiaus pavalgo, nė kaip namiejie, rugius griebiant; arba besivalkiodamos nuo vienos bažnyčios iki kitai, prisiplaka prie turtingesniųjų kaimo gospadinų ant demi place ir praminta kokį laiką; arba,

nešiodamos liežuvius, prisigerina tiems, ką mėgsta klausyti plėšymo garbės artymo, na... ir taipgi gauna priglauda ir paviešimą. Tokiu būdu davatkos-sparneliai, gandyamos neva savo dusią, išgano ir kuną.

2) Pereklės tai davatkos, ką tupi ant vienos vietos, o mintą iš savo turtų ir iš aukų. Skaitlius šito skyriaus davatkų paskutiniame laike eina vis didyn. Miesteluose ir įpač bažnytkaimiuose rasi kartais dešimtimis tokių pereklių, gyvenančių savo namuose, po kelias išvien. Mergina turinti savo dalį namų, sulaukus pilnų metų, jaigu tik išgirs nuo gaspadoriaus nemeilų patėmijimą ar už tinginiavimą, ar už ką kitą, arba tiesiog nenorėdama dirbti, tuojaus išplėšia savo dalį, suardo namus ir atsiskiria. Kelios tokios, susidėję, pasistato prie bažnyčios namus ir pradeda išvien tinginiai... norėjau pasakyti... davatkauti, misdamos iš procentų, arba tiesiog iš kapitalo, arba net iš aukų, gaunamų nuo žmonių, idant kaipo dvasiško stovio žmogystos (taip savę davatkos vadina) melstusi už juos.

Kokia vertė davatkų akise dangaus, tai ne man žinoti, nors teisybę sakant, tankiai tenka matyti, kad pasielgimas davatkų visai nesutinka su gyvenimais šventųjų, bet kokia jų vertė akise žmonių, tai visi matome ir žinome. Jau tas dalykas, kad į davatkas stoja tankiausiai žmogystos pačiam stiprumė, rodo kad davatkystė, kaipo atvira ir daleista profesija, atima daug rankų nuo darbo ir duodama tiesas viešpatauti visuomet papeiktinai tinginystei, gadina ekonomiską lygsvarą. Antras dalykas, kad armiją davatkų padaro daug papiktinimo — žinoma, sveikos, drutos, gerai pavalgę ir dykaujančios moters (vyrai, dėkui Dievui, į atvirą davatkystę nelinkę, o gal ir policija neduotų jiems valkiotis), įpač susigyvenę kelios išvien, ką gali daugiaus varinėti, jaigu ne paikumus, jaigu ne papiktinimus? Tinginystė jau nuo senų gadynių vadinama motina visokių piktybių.

Tokia akla davatka, pertunėjusi kokį ten laiką bažnyčiose, aplankius visus aplinkinius atlaidus, prisijaučia pašaukta dėl sargybės prie izdo doros ir visai tinkančia nurodyti žmonėms pareigos jų del dangaus. Pradeda kritikuoti kunigus: tas ir tas negerai mišias laiko, anas nemoka sakyti pamokslo, kitas vėl nenuvokia spaviedoti, tai-gi tankiai tokia davatka pereina kelis kunigus, kol atitiks tokį, ką įstengs gerai ją išspaviedoti. Prastiems-gi žmonelėms tai tiesiog davinėja tiesas pasielgimo neva doriško. O kad mūsų žmonelės įpatingai klauso ir įtiki, kada aklos užsiima dalykais, tinkančiais tik žmogui mokytam, pvz. visokiems šundaktariams, tai-gi tokias davatkas laiko didelėje garbeje ir, mislydami, kad jos su dangum yra labai susi-

bendravę ir daug ką gali tenai padaryti, neša joms aukas, idant ši-tą išmelstų, tas aukas, kurios prieš pavertimą dievobaimingumo į davatkiskai-ekonomiską profesiją, priderėjo bažnyčiai. Ar tai nepapiktinimas? ar ne šventvagystė?

Gyvenimas tinginystėje daugelio žmogystų lengvas jų išmitimas ir da už tai garbė tarp žmonių supaikina ir suvilioja merginas darbinėkes, kurioms tik lengviaus išrodo davatkauti, ne kaip rūgins griebti.

Kas iš mėgstančių tēmytis į draugijos prajovus užgins, kad daugelis davatkų, prisidengę iš viršaus dievobaimingumo rūbu, neša gausias aukas Mildai? Davatkos-sparneliai, besivalkiodamos po svieta, veikiai parsiduoda reikalaujantiems, o pereklės priima tokius atlankymus, kurie sutepa garbė ne tik vienų davatkų.

O visos beveik davatkos deliai įpatingų pareigų savo stovio ir įpatingo būdo gyvenimo turi ligą histeriją, ir juom daugiaus platinasi pas mus davatkų skaitlius, juom labjaus didinasi degeneracija moteriškos lyties Lietuvoje.

Ir tos trumpos pažvalgos ant šiadienių davatkų, kurią išdėsciau ir kuriai turi pripažinti teisybę didžiausi davatkų priglobėjai, pridera nuspręsti, kad davatkų armiją, kuri taip platinasi ir spiečia po draugiją, reikia ne tik apmalšinti, bet visai išdildyti, kaipo atvira ir atskirų draugijos stovi: 1) Pirmųjų pirmiausiai, idant apginti dievobaimingumą nuo suteikimo jam ekonomiskos įpatybės naujos profesijos ir per tai jopazeidimo, nes dievobaimingumas, pritinkantis kiekvienai paskyrium profesijai, niekad negali buti atskiriu būdu uždarbavimo 2) nereikia mums, vardan visų gero, valkatų, ką špukuoja po draugiją, liežuviavimu ardo sątaika tarp artymų, nereikia tinginių, ką vilioja svieta ir sėja visoki papiktinimą!

Iš dievobaimingumo traukia sau ekonomiską nandą, ne tik davatkos, bet ir policija. Nau miesčio pav. (Suv. rėd.) kaime K... se zemskis užtiko įtaisyta gegužyje aukurėlį ant garbės Motinos Švenčiausios ir prisikabino už tai, gaudidamas, buk apskūšias vyriausybei. Žmogelis, ant kurio užsikrito, įkišo tris rublius prižiūrėtojni gero rėdo ir tokiu būdu atsikratė nuo negeistino svečio. Jaigu mes, atsidėję daugisime skaitlių davatkų, o apleisime mūsų žmones ir negisime jų nuo skriaudimų, kaip augščiaus minėtas, tai išdrąsinę policijantai pradės lupti nuo žmonių už daleidimą rytą ir vakarą kalbėti poterių, už įleidimą į bažnyčią ir t. t. Teisybė, apginimas žmogaus nuo tokio skriaudimo tai vis ne-toks didelis nuopelnas, kaip platinimas davatkų.

Novoje Wremia rašo, kad tiesos-ministeris paduoda užmanymą skaudžiai bausti už užpuolimą

vienos dalies valstijos gyvėtojų ant kitos, ar tai iš pobudžių paremtų ant tekėjimo, ar tautos, ar ekonomijos, ar luomo. „Vienok — rašo toliaus — norėtume turėti vilti, kad, jaigu Maskolijos gyvenime ir yra liga, ant pamato kurios gali atsitikti peržengimai, verčiantieji užmanyti augščiau minėtas tiesas, tai da vis ta liga netaip didelė, kad reiktų plataus jų prilaikymo“ ... „norėtume, vieton tokių tiesų, dasižinoti apie profilaktiškus įrėdymus, kurie nedaleistų atsitikimų, prieš kuriuos nauja tiesa pakreipta.“

Tai jau smagus prajovas, jaigu pats maskoliai pripažįsta, kad yra liga, ant pamato kurios anga valstijoje visoki šnairavimai, vienok labai nelogiškas reikalavimas Nov. Wr. profilaktikos dėl valstijos išgydymo. Profilaktika gali išduoti gerus vaisius tada tik, kada ligos da nėra, gali atitolyti ligą, bet jaigu jau liga yra, tai čia gydymas turi būti paremtas ne ant profilaktikos tik pirmiausiai ant išnaikinimo priežasčių tos ligos. Priežastys-gi labai aiškios: tai nelygumas tiesų dėl visų valstijos gajvalų ir luomų, tai stoka tautiškos ir tikėjimiškos tolerancijos. Išnaikinus tas priežastis, liga tikrai taip-gi išnyks. Bet jaigu maskoliai ir toliaus mislija plėsti nežmonišku budu nuo svetimų gajvalu jų tautystę, tikėjimą ir kitokias prigulincias jiems tiesas, tai terapija tiesos ministerio ne tik ką neišgydys valstijos, bet da labjaus gali ją suliginti, o gal ir ... ant galo nebegkime faktams už akių.

Apžvalga nekuriu priežasciu Didžios Prancuzu Revoliucijos

(pagal Tokviliu ir Tena).

Kiekvienas žinome, kad XVIII amžyje visose. Vakarinės Europos valstijose, išskyrus Anglija, kuri gana anksti įstengė numalšiti absoliutiškus karalių pageidimus, viešpatavo absoliutizmas; Prancuzija šitame dalyke perejo visas kitas šalis; čia absoliutizmas buvo begalinis ir sykiu su juom pilnai viešpatavo administratiška centralizacija. Karalius turėjo neaprubežiuotas tiesas; palei jį stovėjo jo karališka Roda, kuriai prigulėjo didžiausia sudo valdžia, nes ji turėjo tiesą nepripažinti sudų nuspendimų; jos rankose buvo ir augščiausia administracijos valdžia, nes ji buvo taip-gi paskutinė instancija dėl administratiškų sudų ir šiaip valdymo dalykuose; ant galo, kaipo karaliaus Roda, ji turėjo ir tiesdarystės valdžią. Šita Roda buvo sudėta daugiausiai iš žmonių trečios luomos, intendantų ir kitų. — Visus vidurinius valstijos dalykus užžiūrėjo taip vadinams general-kontroleras; jis buvo ministeriu ir finansų ir vidurinių dalykų ir prekystos ir t. t.,

abelnai, visa administracija vidurinių pinigiskų dalykų buvo jo rankose. —

Kaip centrališka valdžia vieno rankose, taip ir provincijoje valdymas visų — kuone prigulėjo vienam žmogui, taip vadinamam intendantui, skiriamam iš sanarių Karališkos Rodos, iš žmonių vidutinės luomos. Provincijoje jis, kaipo pirma instancija, užžiuri viską, ką užžiuri Karališka Roda ir general-kontroleras, tai vienintelis vyriausybės agentas. Jo pagelbinėjas — subdelegatas; savo apielinkėje jis turi tokią pat pilną valdžią, kaip intendantas; jis, žinoma, klauso intendanto. Visas mokestis, išskyrus tas, kurias Karališka Roda kam-nors parduodavo, rinko šitie urėdnikai: Roda kas-met paskirdavo abelną sumą dėl visos valstijos ir dėl kožnos provincijos; kadangi ji skirdavo kas-met, tai niekas, šimet užmokėjęs, nežinojo, kiek jam reiks mokėti kitąmet; sumą, paskirtą dėl provincijos, intendantas dalino tarp apielinkių ir skyrė, kiek turi mokėti kožna iš jų; apielinkėje subdelegatas dalino tarp kaimo draugijų; ant galo šičion buvo mokesčių rinkikas (collecteur), kuris turėjo pilną tiesą pagal savo norą išdaliti tarp gyventojų ir paskirti, kiek katras iš jų turi mokėti. Nors mokesčių rinkiką skyrė patys gyventojai, bet jis buvo tikru įrankiu augštesnių urėdnikų, intendanto ir subdelegato, ir prigulėjo nuo jų: net subdelegatas galėjo jį štriuopuoti ir soditi į kalėjimą. Mokesčių rinkikas — tai nelaimingas žmogus; dėlei mokesčių didumo ir žmonių neturtingumo jam sunku buvo išrinkti jas; jis nuolat turėjo bėgioti iš namų į namus, versdamas žmones mokėti. Jeigu jis nesurinkdavo visos sumos, tai pats turėdavo primokėti. Anot Tiurgo „šita urėdystė beveik visada įvaro į neturtystę tą, kuris ją pildo“; rinkikais-gi, žinoma, skirdavo turtingesnius gyventojus. Užtatai kožnas, šiek tiek pralobęs kaimo žmogus skubinosi persikelti į miestą. Nežiurint ant tokio savo atsakymo, rinkikas, turėdamas pilną tiesą daliti mokestis tarp gyventojų, bijodamas savo ponų ir galingųjų ir prijausdamas savę giminėms ir draugams, labai neteislingai elgėsi: vieniems jis turėjo palengvinti mokestis, kitiems savo noru lengvino. Rinkikai buvo gyventojų kankitojais. — Lyginai, kaip finansų dalykus, taip-pat aprupėdavo ir kitus reikalus. Į karumenę skyrė žmones taip, kaip rinko pinigus. Karališka Roda skyrė abelną skaitlių ir skaitlių dėl kožnos provincijos; intendantas dalino tarp apielinkių, subdelegatas užžiūrėjo liosų traukimą; jis sprendė, kas turi eiti į karumenę, o kas lieka namieje, ant jo galima buvo skūstis intendantui ir Kar. Rodai. Nėra ką aiškinti, kad turtingiems nesunku buvo išisukti nuo karumenės; į jų vietą eidavo neturtėliai, kad ir ligoti. —

Draugijiniai darbai, kaip darymas kelių, statymas tiltų ir draugijinių namų (ligonbučių ir k.) ir t. t. buvo rankose vyriausybės urėdinių.

Del užlaikymo tylumo ir vidurinės tvarkos kiekvienoje provincijoje buvo vietinės komandos po intendantų valdžia. Su šitais, o prireikus, ir su armija intendantas pribudavo visur, kur kildavo koks maištas; jis sodino į kalėjimą valkatas, persekiojo ubagus ir malsino sumišimus, kurie buvo labai dažnai delei duonos brangumo. Apie ubagus ir neturtelius seniaus rūpinosi bažnyčia ir ponai; ilgainiu ir šią reikalą vyriausybė paėmė į savo rankas. Kar. Roda kas met skyrė sumą dėl kožnos provincijos ant pašėpos neturteliams, o intendantas dalino parapijoms; kiekvienas reikalaujantis turėjo jo prašyti; jis badmetyje liepdavo dalį žmonėms duoną. Kar. Roda kas met liepdavo įtaisyti vietose, jo paskirtose, prieglobos namus (ateliers de charité), kur neturteliai galėjo dirbti už kuomažiausią užmokestį. —

Negana to; valdžia rūpinosi pagerinti žemdirbystę, užmiršdama apie tai, kad neturtėlis negali to padaryti, o apie palengvinimą jo padėjimo ir apie sulyginimą mokesčių mes nerandame jokio užmanymo.

Valdžios užžiurėjimas visų gyvenimo dalių buvo toks platus kad apėmė net mažmožius, jai rūpėjo net visokios smulkmenos: Kar. Roda išduodavo, padėkime, net tokius paliepinimus: nesodinti ten ir ten vynmedžių, o pasodinti ant žemės, kuri jai rodėsi netinkančia, perkelti ant kitos ir t. t. —

Taip buvo tose provincijose, kurios suvis neturėjo patvaldystės (pays d'élection); tokios-gi užėmė ¼ Prancuzijos. Kitose buvo dar šiokiatokia patvaldystė (pays d'état); bet maž-daug laisva patvaldystė buvo tikrai Bretanijoje ir Langedoke. Bet ir čia laisvė buvo labai maža. Langedoke vietinis saimas galėjo rinkti tik tada, kada paliepdavo karalius; saimas išsiskyrtydavo taipgi karaliui prisakius. Saime visuomet budavo valdžios pasiuntinys, kuris pilnai valdė saimū. Šitoje provincijoje buvo tos pačios urėdystės ir beveik toks-pat jų pildymas, kaip ir provincijose be patvaldystės: intendantas buvo čia taipgi galingu ponu. Bet saimas turėjo nekurias, nors mažas, bet svarbias tiesas: 1) daugumą draugijinių darbų, kuriuos atlikdavo už provincijos pinigų, aprūpūdavo patys gyventojai, reikėjo tik, kad karalius užtvirtitū saimo nusprendimą; 2) dalį karališkų mokesčių ir visas išeinančias ant vietinių reikalų rinkdavo patys gyventojai, paskirdami ant to savo urėdinius, kurie buvo po saimo priežiūra. Koks svarbus šitas dalykas, matyti iš to, kad 1780 metuose ant draugijinių darbų buvo išduota Langedoke 2,000,000 livru; Arturas Jungas rašo apie šią provinciją; „Langedoko

žemė turi savo saimą, gerus kelius, padarytus be didelio apsunkinimo, priverstu darbu“. —

Miestuose buvo toks-pats valdymas, kaip provincijose. Pradedant nuo Liudviko XIV, vyriausybė skečia savo nagus ant miestų patvaldystės. Karalius, kuriam visada reikėjo pinigų, parduodavo valdymo tiesą miestui; pirkti tą tiesą galėjo tik labai turtingi; tokiu būdu mieste pasidarė oligarkija. Karalius, sykį padavęs tą tiesą, prireikus jam pinigų, atimdavo ją ir vėl iš naujo parduodavo. „Reikia stebėtis, rašo vienas intendantas general-kontrolieriui 1764 m., kas per didumas sumos, padėtos ant išpirkimo urėdysčių; ta suma, apversta ant naudingų užmanymų, butų atnešusi daug naudos miestui, kuris, priešingai, jautė tik sunkenybę valdžios ir privilegijų šitų urėdinių“. Taipgi miesto valdymas buvo rankose kelių turtingųjų, visi-gi gyventojai buvo jų pavaldiniais; kad išnaikinti šią piklą, intendantai nuolat prašo vyriausybės padidinti jų valdžią ant miesto; vyriausybė noriai klausotų prašymų, ir XVIII amž. miestai buvo jau po tokia pat vyriausybės ir jos agentų priežiūra, kaip ir kaimai. —

Abelnai, galinga vyriausybės ranka visur kišosi, o gyventojams nereikėjo apie savę rūpintis. Miestas, be Kar. Rodos daleidimo, kurį išprašydavo intendantas, negalėjo nė uždėti mokesties dėl savo reikalų, nė rinkti mokesčių, nė parduoti, nė užstatyti, nė parsamdyti savo žemės ir t. t.

Intendanto globa apie gyventojus buvo tokia didelė, kad jis išduodavo paliepinimus net apie tokius dalykus: kada gyventojai turi linksmitis, kada daryti illumiaciją ir t. t.; vienas intendantas uždėjo po 20 livrų štriuopos ant kožno sąnario Miesto Rodos už tai, ka jie nepribuvo ant Te Deum laudamus. — Tas pats, sakiau, buvo ir kaimuose. Kožnas reikalas, ant kurio reikėjo padėti nors mažą sumą, negalėjo buti aprūptas be daleidimo Kar. Rodos, arba paties karaliaus. Jaigu, padėkime, vėjas sulaužė bažnyčios stogą, tai kad pataisyti jį, reikėjo prašyti Kar. Rodos daleidimo, kurį gaudavo, žinoma, negreitai. Markizas d'Aržanson, kuris rašė ½ XVIII amž., pasakoja savo memuaruose, kad žinomas Lokalbėjės jam: „Niekados, girdi, aš nebučiau tikėjęs į tai, ką aš pamačiau, budamas finansų kontrolieru. Žinokite, kad Prancuziją valdo 30 intendantų. Pas jus nera nė parlamento, nė saimų, nė valdytojų. Tie 30 provincijališkų danešėjų — tai tie, nuo kurių priguli laimė ir nelaimė provincijų, jų turtingumas ir neturtė“. Čia dar reikia pridėti, kad prasikaltusius urėdinius sudijo ne abelnas sudas, bet sudas administratiškas, iš tokių-pat urėdinių. —

Žmonės, gyvendami po tokia globa, priprato laukti visko nuo vyriausybės, patys-gi, negalė-

dami apie savo reikalus rūpintis, nemislijo apie draugijinius reikalus, užtai politiškai buvo suvis neišsilavinę. Apie viską rupinosi vyriausybė, kuri sėdėjo Paryžiuje. Užtatai nėra nieko stebėtino, kad Paryžius pasidarė Prancuzijos valdytojams, kuris paskui vienas sau darė revoliucijas. Kada Arturas Jungas, važinėdamas po Prancuziją, klausė tulo miesto gyventojų, ka jie mislija daryti, šitie atsakė: „mes tik provincijališkas miestas; reikia žiūrėti, ką darys Paryžiuje“. „Sitie žmonės, prideda Jungas, negali drysti turėti savo nuomone, iki nedažinos, ką mislija Paryžiuje“. Toks pripratimas prie centralizacijos baisiai ne-naudingas dėl politiško ir draugijinio gyvenimo. Valdytojas puolė, sako Tokvilius, bet jo darbas liko; jo valdymas numirė, bet administracija toliaus gyveno ir nuo to laiko kiekvieną sykį, kada norėjo išnaikinti neaprubežiuota, valdžią, užsiganėdindavo pristatę tik laisvės galvą prie vergiško kuno“.

Dabar pažiūrėkime, kaip naudojosi karalius iš savo absoliutiškos valdžios. Kaipo turtingiausias ir galingiausias ponas, jis turėjo daug visokių tarnų, draugų ir draugių, kuriems duosningai, pilna sauja, dalino savo dovanas ir geradėjystes. Gana bus kelių paveizdų, kad aiškiai suprasti jo pasielgimą. Liudvikas XV, ant vienos Pompadur iškeido apie 36 milijonus (ant šiadysečių pinigų 72 mil.); markizas d'Arzanson tvirtina, kad tik ant vieno karaliaus 1751 m. išėjo 68 mil., t. y. $\frac{1}{4}$ viso viešpatystės pelno. Liudvikas XVI, grovienei de-Polinjak davė 400,000 frankų, kad užmokėti jos skolas, 800,000 — į kraitį jos dukterei, ir dvarą, kuris davė kas-met 35,000 livrų pelno. Kad pagelbėti susibankrutavojusią šeimyną Gemene, jis nupirko nuo jos už 12 $\frac{1}{2}$ mil. livrų 3 dvarus, kuriuos ta šeimyna neseniai buvo nusipirkusi už 4 mil. ir dar apmainė jos du dvaru, duodančiu 33,788 livrų ant kunjgaikštystės, duodančios 70,000. Geriaus vedė finansus Tiurgo ir Nekkeris, bet juodu neilgai galėjo užsilaikyti ant savo sosto; jų vietą užėmė Kolonas, kurio uždava, rodosi, buvo-tik pilna sanja barstyti valstijos pinigus ir duosningai daliti dovanas savo ir karaliaus artymiams. — Valdžios centras buvo centru viso pikto. Karalius linksminosi; jį sekė visi turtingi bajorai; visa Prancuzija buvo lyg didelis salionas, visur matei tik lyg solionų svečius (Tenas). Suprantamas daigtas, kad to, ką gaudavo iš mokesčių, nebuvo gana; prie Liudviko XVI, Nekkeris paskolino 530 mil., Kalonnas — 800 mil., Žoli-de-Fleri — 300 mil.; išviso 1630 mil. per 10 metų. Procentų už valstijos skolą reikėjo mokėti;

1755 m.	—	95 mil.
1776	„	106 „
1789	„	206 „

Deficitas 1770 m. buvo 70 mil., o 1783 m. — 80 mil. Mokestys duodavo ne-per-daug pinigų, — delko, tuoj' dažinosite, — o pinigų reikėjo daug. Reikia kaip nors kitaip surasti pinigų: karalius parduoda savo dvarus, o turėdumas galybę, vel atima ir vėl parduoda; negana to, jis kur tik gali, skolina, o apie atidavimą skolų nelabai rupinasi: Liudvikas XIV, susibankrutavojo ant 2 milijardų; toki atsitikimai buvo ir paskui, nuo Genriko IV, iki ministeriui de-Lomeni vyriausybė 56 sykius neišpildė kontraktų. Prie Liudviko XVI, karališko dvaro kasa buvo kalta vyno pardavėjui 792,620 fr., žuvies ir mėsos pardavėjui 3,467,980 fr., ministeris de-Lomeni 1788 m. net paėmė ir išleido kapitalą, atskyrių žmonių sudėtą ant draugijinio ligonbučio. Negana to visko; kad išgriebti daugiau pinigų, valdžia išmislydavo naujas urėdystes ir parduodavo; urėdysčių priviso labai daug; Tokvilius vienam vidutiniam mieste 1750 m. priskaitė 100 sudo urėdysčių, 126 pildytojus sudo nusprendimų. Anot Tokviliaus, neišpildyti kontraktai (sutarmės), nepripažitos tiesos valstijos skolitojų, draugija apgaunama — tai nuolatiniai atsitikimai. „Nėra žmogaus, sako jis, kuris nebutų sudo persekiojamas, jeigu taip apsieitu su savo turtu, kaip didis karalius pilnoje savo garbeje darė su draugijos turtu“. —

Karaliaus, šito pirmojo bajoro paveizdą sekė ir visa bajorija. Pagal Teną, prieš Revoliuciją bajorų Prancuzijoje buvo 140,000, dvasiškųjų kurie, kaip žinoma, turėjo tokias pat privilegijas, buvo 130,000; jiems visiems sykiu prigulejo $\frac{2}{3}$ karalystės, o jeigu atsikirti draugijines žemes, tai $\frac{1}{2}$ karalystės buvo jų savuma. Dvasiškiųjų turtas išnesė į 4 milijardus, kuris pelno duodavo 50-100 milionu, desimtinės-gi gaudavo 123 mil.; apie turtingumą bajorų reikia pasakyti tą patį. Turėdami tiek turto ir gausiai apdovanojami karalių, bajorija ir kunigija beveik suvis nemokėjo mokesčių. Nuo mokesties už žemę, su kuria buvo surišta daug kitų mokesčių, jie suvis buvo laisvi ir mokėjo tik pagalvę. Kada buvo įvesta pagalvė, kunigija atsiprašė nuo jos ir prisizadėjo, kaipo dovaną, mokėti ant metų nedaugians, kaipo 3 milijonus; 1788 m. ji mokėjo tik 1,800,000; kad užmokėti šitą sumą, ji pasiskolino, paskui karalius jai davė 2,500,000 skoloms užmokėti; tokiu budu išėjo, kad kunigija tais metais ne tik nemokėjo, bet dar nuo karaliaus gavo. —

[Toliaus bus.]

Audiatum et altera pars.

Neilgai laukėme, o jau kits vėjas atsisuko; teisingumo vėjas dėl neturinėjų drutos kumsčios neilgai pučia iš lakštų maskoliškųjų laikrasčių, o jis visai nepučia iš valdžių kanceliarijų. Ne-

perseniai paminėjome apie teisingas pažiūras rėdytės Nowoje Wremia ant demonstracijų Varšavoje, iš priežasties paminėjimo Konstitucijos 3 Gegužės, o dabar tame pat laikraštyje randame korespondenciją iš „Vakarinio krašto“, paremtą ant tokio doriško pamato, kad jo ir peklos šetonai gal pavydėti rašėjui minėto laikraščio. Korespondencija ta verta yra atkartojimo dėl mūsų skaitytojų; delto ją čia paduodame:

„Daugel čia yra kalbų“, rašo garsus korespondentas, iš priežasties naujai išduoto paliepimo uždraudžiančio žmogystoms lenkiškos kilmės (skaityk katalikams) per visą gyvenimą valdyti žemę devyniose vakarinėse rėdybose (Lietuvoje, Baltojoj ir Mažojoj Rusijoje), taipogi iš priežasties naujai uždaryto Karmelitų klostoriaus Dubne, Voliniais rėdyboje. Motyvai, kurie privertė valdžias išduoti tokį paliepimą, žinomi yra visiems, net ir tiems, kurie nusiduoda nieko nežiną ir klaidžiai aiškina valdžių paliepimus. Kas atseina su uždraudimu per gyvenimą valdyti žemės savastį, tai jį iššaukė tikrai per daug drąsus peržengimai įstatu 10. gruodžio 1865 m. Kas-gi atseina uždarymo klostoriaus Dubne, tai priežastys to fakto yra visai panašios į tas, kurios privertė valdžias prie tam panašių paliepimų ir anksčiau. Yra tai pirmiausiai istorija bažnyčios ir klostorių vakarinio krašto, kuri sako aiškiai, kad didelis jų daugumas buvo uždėta stačiatikiškių Voliniais kunigaikštelių ir kitų platintojų stačiatikystės iš vietinės rusiškos aristokratijos, politiskas padėjimas apygardos tai padarė, kad visos tos cerkvės ir stačiatikiški klostoriai perėjo į rankas katalikiškos kunigijos. Tokių užgrėbimų negalima buvo kęsti; su permaina politiško padėjimo apygardas turėjo iššaukti pagrąžinimą visko, kas nuo stačiatikystės atpuolė. Pradžią to pagrąžinimo ir dručiai su juomi surišto atgaivinimo krašto padarė da ciecorienė Katarina II, kurios politikos ir dabar reikia laikytis dėl išjieskojimo išlygų vedančių į sudrutinimą vakariniame krašte maskoliškos tautos... pradėjome jau sugražinti prie stačiatikystės daugel senoviškų cerkvių ir klostorių su didžiausia šventenyčia šio krašto — Počajevo lavra; žmonės pradėjo liuosiau kvapą atgauti išliuosuoti nuo jungo svetimo tikėjimo. Argi reikia mums, idant patikti sau jai nesutinkančių, permaintyti vidurinę politiką dėl šio krašto? Dar prie to, uždarytame Dubno klostoriuje (horrendum!) buvo nedaleista katalikiška mokslynčia.

Tas atsitikimas dar sykį mus pertikrina, kad lotyniškai lenkiška propaganda vakariniame krašte pradeda dirbti kaip ir seniaus ir kad su ją rokunda uždaryti dar nereikia, nors neprigul abejoti, kad dėl mūsų krašto laikas visokių siubavimų jau perėjo, ir kad maskoliškas gyvenimas ir maskoliška tauta nebus aukaujami dėl katalikystės.“

Perskaitęs šią giliai išmintingą, kaip mūsų biurokratai sako, tikrai maskoliškoje dvasioje parašytą korespondenciją, patilpusią ant lakštų Now. Wr. kiekvienas atsimis pasakojimą mūsų senelių: „Kada žydas skandžiausiai muša ir mynioje kriksčionį, tąsyk labiausiai šaukia: givalt! užmušė mane!“ Kada valdžios skandžiausiai užgauna katalikišką tikėjimą ir visus viešpatystėje gyvenančius katalikus, tąsyk korespondentai garsiausiai šaukia: givalt! katalikai ardo paramus

viešpatystės, rengiasi praryti, nė nepasisudę, visus maskolius ir Maskolijos valdytojus, o įpač-gi nieku nekaltus avinėlius — korespondentus ultra patrijotiskų maskoliškų laikrasčių! Iš tikro, prigimime nusidėjusio žmogus yra neišaiskijta baimė, prieš kuriuos nusidėjo, kuriuos kokiu nors budu kada nors nuskriaudė: kriminalistai, užmušėjai naktimis nemiega. Kaip drugio apimti dreba prieš neesancias dvasias jų nuzurdytų žmonių; uždegėjams neduoda miegoti rėksmai vaikų sudegusių seniaus jų uždegtose triobose; vagims rodosi, kad juos gaudo su policija tie, kurių gėrybę kada nors pavogė. Tai vienok persergėjimai ir graužimai sąžinės, vietoje apstabdyti nusidėjėlius ant slidans ir pikto kelio, nedaleidžia jiems pikty darbų paliauti — jie tikisi brisdami per tą purvyną tolyn, savo sąžinę nutildysią. Ta pati, turbūt, priežastis maskolių valdžiomis ir joms tarnaujantiems pseudo-patrijotiskiems rašėjams liepia, kaip kriminalistams savo šešėlio, bijoti jų nuskriaustų katalikų ir nedaleidžia vienu skriaudimuose, kitų siundyuose apsistoti.

Iš tikro nieks katalikams Maskolijos tiek pikto, be jokios iš jų pusės priežasties, nepadarė kaip maskoliškų laikrasčių rašėjai ir rėdytojai: pančius, arba kitaip sakant, įstatų prieš svetimtaučius ir svetimtikius Maskolijoje meisteriai pp. Durnovo, Pobiednoscew et Co. ir jų gizeliai jau ir nežinotų, kas da katalikams liko „ką galima but atimti, jai neisuostų patrijotai — rašėjai, kaip vižlai antis balose, dėl medžiojo. Tie nustytojai nedaleidžia meisteriams kalime vis naujų pančių apsistoti; išranda delto motyvus, kokių ir šetonai nedrystų pasinaudoti, delto, kad tie ir velniams pasirodys melagingi ir neteisingi. Apie teisingumą motyvų juk ir meisteriai nesirupina, tai kam gi rupėtis šunims! Pamiršome. šiadien laimingai valdantis Maskolijoje ciecorius Aleksandras III, neužilgo po užžengimui ant sosto užtvirtino įstatus dėl rašėjų, kuriuose yra viens š nubaudžiantis ant gana ilgo kalėjimo rašėjus-siundytojus vienos tautos ant kitos, arba vieno tikėjimo ant kito — na, Maskolijoje juk įstatai tiktai dėl pančiojimo nemaskolių yra išduoti, o ne dėl apsigynimo nemaskoliams prieš neteisybes maskolių. Ant galo kas-gi, arba kaip galės nubausti nusidėjusius maskoliškus rašėjus, jai augščiausia valdžia, ir pirmiausi jos tarnai, kiekviename savo išsitarime tokiais jau siundytojais ant svetimtaučių ir svetimtikių gyvėtojų viešpatystės rodosi. Argi rašėjai, geisdami dovanų, gal daryti kitaip, kaip daro, galva ir pakaušiai viešpatystės? Matydami jų gerą paveikslą ir nesibijodami jokio jų darbų nupeikimo, varo jie savo darbą kuosmarkiausiai.

Neužginame mes, kad lenkai savo maštais prieš Maskoliją yra nusikaltę, bet nusikaltėliai

tapo nubausti; daugums iš nusikaltėlių jau augstesniai kaip Maskolijos sudui patapo — ten juos gal teisingiaus ir sudyja. Įstatai Maskolijos neatskiria kaltų nuo nekaltų — jie baudžia nusikaltėlius, bet dar smarkiaus nieko nenusikaltusius; pagal įstatus elgiasi ir tarnai valdžių nuo augščiausio iki žemiausio, tuom tiktai atsiskirdami, kad neteisinga bausmė toli įstatus užpasakyje palieka; kiekviens iš jų dirba savo įstatus ir juom jie svetimtaučiams skaudesni, tai jiems rodosi, kad jie ir geresni. Perdėtiniai administracijos visą darbą savo apverčia ant išmilyjimo ne gero ir naudingo del apygardos, bet kuo skaudžiausių vietinių įstatų. — Jai lenkai, kaipo tankiai seniaus nusikalte, pagal nuomonę valdytojų ir drauge su jais maskoliškų rašėjų negal užsipelnyti ant užsitikėjimo ir išgauti palengvinimą savo gyvenimo — tai klausiamė, už ką gi tos valdžios da smarkiaus nubaudžia lietuvius?

Korospondentass Now. Wr. sako, kad del devynių vakarinių rėdybų laikas visokių siubavimų perėjo, ir kad čia maskoliškas gyvenimas ir tauta negal but aukaujami del katalikystės. Aukų nieks nereikalauja, tiktai lygybės. Tarp tų devynių rėdybų randasi lietuviškos: visiškai katalikiška Kauno rėdyba, ³/₄ katalikiška Vilniaus ir per pusę Gardyno rėdyba. Argi pagal teisingą nuomonę patrijoto Now. Wr. čia katalikiškas lietuviškas gaivalas, niekada ir nieku prieš Maskolija nenusikaltes, tur but aukaujamas dėl naudos maskoliško gyvenimo ir tautos. Jaigu taip, tai už kokį gerą? ir kuo korespondentas rengiasi lietuviams užmokėti už jų aukas? Dykai kas-gi norės be pasipriešinimo savę ankauti kitiems nieko neaukaujantiems. Šernas.

Sulenkėje lietuviai.

Sulenkėjusių lietuvių yra keliatas atmainų:

1. Tie lietuviai, kurių tėvų tėvai, taip pat ir jie patys kalba namie lenkiškai, norint pas juos ir atsilikio dar žinia, jog jie paeina nuo prabočių, kurie iki 1386 m., kada Lietuva pirmutinį sykį su Lenkija susidėjo, nei žodžio lenkiškai nemokėjo, bet tik lietuviškai tekalbėjo. Tarp tokių sulenkėjusių lietuvių šiandien galime padėti Butrimus, Giedraičius, Gintaučius Dauggalius, Montvilus, Visgirdžius, Dauggirdžius, Rimšus, Daugšas, Radzvilus, nuo Lizdeikos paeinančius, ir didę daugybę kitų pavardžių, kurias šiadien mes randame tarpo dvarponių ir tarp taip vadinamųjų bajorų mūsų krašto. Visi jie, sakau, namie kalba lenkiškai ir vieni iš jų savę laiko tiesiog už lenkus, kiti gi vėl sakosi ešą lietuviai, bet tik lietuviškai nemoką, o kiti vėl sako, kad norint jie ir moką lituviškai, bet neva tai jau taip ešą priė lieniškos kalbos pripratę, kad kitaip negalį kalbėti, buk tai lietuviškoji kalba prie civilizacijos nepritaikinta — ir daug kitų niekų pliauskia.

2. Yra vėl tokių, kurių tėvai ir dabar lietuviškai kalba, bet sunus mokslan iš leisti ir kartais augščiausias mokslavietes, ar tai dvasiškas ar svietiszkas, paibaigę, savo tėviškos kalbos pasimeta — ir savo namuose užveda lenkišką kalbą, vaikus lenkiškai, o ne lietuviš-

kai mokina, išsirašo lenkiškus laikraščius, o apie lietuviškus ir žinoti nenori, o kartais tai dar ir gėdijasi savo tėvų kalbos, už muzykišką ją laikydami. — Daugumas šios eilios žmonių tai netik kad savo kalbą permaino, bet dar permaino ir savo pavardes. Taip jaigų tėvas vadinosi Žvirblis — tai sunus jau į Wróblevskį pavirsta, jaigų buvo Birutis — tai pavirsta į Birutavycių, jaigų buvo Morkunas tai apsiverčia į Markevičių ir t. t.

3. Yra tokių žmonių eilia, kurie, norint ir niekur nesimokino, bet kuriems dažnai tekdavo suktiesi pagal dvarponius, arbo po klebonijas. — Tie prasti žmonės, iš prigimties dažniausiai menko proto budami ir žiurdami į tai, kaip šviesus ponai ir guodotini *) kunigai lietuvišką kalbą niekina ir už niekus aną laiko, lenkiškos kalbos pasigaudami — mislija, jog taip ir reikia — ir meta savo prigimtą lietuvišką kalbą, pradėdami lenkiškai švepluoti. Prie tos eilios žmonių priguli visoki prie dvarų ir klebonijų ukteriai, tarnai, tarnaitės, skalbėjos, siuvėjos, kurmonai, ir t. t.

Ant visų tokių žmonių mes žurime su didžiausiu gailėsčiu, nes jie, Lietuvoje išaugęti Lietuvos išpenėti, tai pačiai Lietuvai kuodidžiausią apmaudą daro — ir tai del šių priežasčių:

a) Pirmučiausiai, visi tokie žmonės pamažina skaitlių Lietuvių. Vyresnybė; juos girdėdama lenkiškai kalbant, turi gerą progą juos už lenkus palaikyti ir kaipo tokius persekioti.

b) Toliaus tokie žmonės mūsų kalbą, patys lietuvišiais budami, paniekįdami, mūsų, kaipo tautos, garbę įzeidžia. Jie sako, jog mūsų kalba „muzikiška“, mes gi jiems ant to atsakysime, jog ta kalba kalbėjo mūsų didis Gediminas, Algirdis, Kieistutis, Biruta ir didis Vytautas, galingiausias Viešpats savo laike.

c) Visi augščiaus paminėti ponai ir kunigai, kurie iš savo namų musiską kalbą išvaro, suturi mūsų krašto civilizaciją, nes jie neduoda progumo lietuviškiems raštams ir knygoms platintis — o tiktai tuo budu mūsų kraštas gal apsišviesti ir atsigaiviti. —

d) Tokie žmonės skleidžia po mūsų kraštą klaidingus pasakojimus, buk tai mes savo raštų neturime ir buk tai mes lenkams už civilizaciją turime buti dėkingi. Tai vis neteisybė. Mūsų raštai yra nuo to pačio laiko, kaip ir lenkų. Anų daug mažias — tai teisybė, bet mes, budami smarkiai suspausti, vis-gi galime paskaityti daugias negu 1000 įvairų mūsų knygų — to-gi nēr galima į kešianų sudėti ir tai ne niekai. Ką-gi iš civilizacijos lenkai mums davė? Nieko, stačiai nieko. Mūsų gryni lietuviški žodžiai visokių vardų rodo, jog mes be jų mokėjome arti, sėti, jog be lenkų mokėjome kalti, siuti ir be anų žinojome, kas tai yra gelžis, plienas, varis, žalvaris, jog be anų mokėjome triobas statyti ir dengti. — Mūsų šiandiniai lietuviški stogai ir po Lenkiją prasiplatino. Lenkai ne tik kad mūsų krašto pirmyn nepastumė, bet atpenč mūsų kalbą įzeisdami — pas mumis civilizacijos žengimą suturėjo.

e) Ant galo, tokie žmonės, kaip sulenkėję lietuviai, pripratina žmones savo prigimtinę kalbą už niekus laikyti, tada kaip kožna tauta, kokia ji ten nebutų, yra pripratęta savo prigimtinę kalbą už brangiausią daigtą laikyti.

Tokių tai budu, mums rodosi, aišku bus, kokį apmaudą mūsų kraštui daro taip vadinamieji sulenkėję lietuviai, kuriuos, jaigu reiktų vienu vardu pavadinti, tai mes anuos pavadintumem renegatais, arba atskalunais — ir tai butų tikra teisybė. —

*) ?) Red.

Žinios isz Lietuvos.

Iš Seinų.

Pradžia Seinų nesiekia toliau, kaip iki pusei XVI amžiaus. Vieta, kur dabar stovi miestas, senovė' prigulėjo prie girinikystės Alytaus (Užgirinio trako). Žygmantas I. 1522 m. dovanojo Jonui Višniovieckiui pusę ketvirtainės mylios, prie ko pripirko „stoila i sienožatija niže reki Sejny“; tą dovaną patvirtino 1565 m. Žygmantas Augustas. Duktė Andriejaus, sunaus Jono Višniovieckio, Joanna, ištėkėjo už Mikolo Sapiehos ir į dalį gavo Seinų dvarą; o 1593 m. tą dvarą nuo Sapiehų nupirko Jurgis Grudzinskas, seniūnas (starosta) Plotelio ir Prieraslio. Tai tas Grudzinskas 1602 m. pastatė Seinuose medinę bažnyčią šv. Jurgio ir klioštorių, parkvietė į Seinus kunigus Dominikonus ir užrašė jiems tą Seinų dvarą ir apie 20 ežerų. Šią dovaną patvirtino Žygmantas III 1603 m. 4. Liepos. — Ta bažnyčia šv. Jurgio buvo nedidelė ir ištovėjo iki 1842 m.; vyskupas Strašynskas liepė ją suardyti. — Šios dienos katedra pabaigta statyti 1619 m., bet ar ją pastatė patys kk. Dominikonai ar našlė po Grudzinskų, Justina iš Dulskių (nes pats Grudzinskas numirė 1603 m.), tikrai nežinia. Metuose 1666 Massalskis iš pietinės pusės pastatė koplyčią, o po ją grabą del savęs. Metuose-gi 1760 Rožė iš Pliaterų Strutinskiene, seniūnienė (starostienė) Seivų ir Vyzainio, tą bažnyčią pailgino per du langu, didesės duris atkreipė į rytus ir išvedė dvi puiki korie. Yra tai viena iš dailiausių bažnyčių mūsų krašto; stilius-renessansas maišytas su barocco. Tada, turbūt ir klioštorius, o dabar dvasiška seminarija, tapo pastatytas. — Nors Prūsų valdžia (1804) panaikino zokonikus, vienok iki 1809 m. paraipiją Seinų valdė zokonikai. Nuo 1809 iki 1822 m. administratorium yra kun. Marciejauskas (nuo 1819 m. vyskupas suffraganas). 17. Sausio 1818 m. baisi vėtra nulenkė bokštų kryžius ir apdraskė bažnyčios stogą, taip kad 27. Liepos to pat meto bažnyčia tapo valdžios svietiskos uždaryta; tikt pernešimas katedros iš Vygrių į Seinus (Bulla Piuso VII 30. Sėjos 1818 m.) privertė ją aptaisyti, kas kaštavo 60,000 lenkiškų auksinų. Iš tos priežasties ir vyskupas su kapitula perėjo į Seinus tikt 1822 m. Dabartinis-gi Seinų vyskupas už savo pinigų pastatė ir iš žieminės pusės kitą koplyčią. O pirm trijų metų visa bažnyčia iš vidurio ir iš lauko tapo atnaujita ir aptaisyta, taip, kad dabar labai dailiai išrodo. Dusyk ant metų, per Aplankymą P. Marijos ir per Ražancavą, atlanko Seinų bažnyčią žmonės beveik iš visos diecezijos, o dagi ir iš Užnemunės. — Seinų miestas, kaip ir daugelis kitų,

pradžią savo kaltas yra klioštoriui. — Nors jau apie 1786 m. yra rotužė, vienok miestu valdė ne burmistras, bet patys zokonikai. Dabar Seinuose yra suviršum 6000 gyv., tarp kurių katalikų tikt 1323 m. Prekystė tikt smulki, kaip visuose miesteluose; tikt rudenyje buva garsūs jomarkai grybų. Išdirbystė ir amatnikystė tikt vietinė, nes Berenšteino fabrika šipulukų (zapalkų), kaip da neseniai įtaisyta, vargu kur toliau siunčia savo išdirbį. Vieni tikt kriaučiai siunčia savo darbą beveik į visus kraštus mūsų diecezijos, kad kur kitur retai atsiranda kriaučius, mokantis pasiuti kunigiškus rubus, kunigai yra priversti duoti siuti Seinų kriaučiams, kurie, kaipo kriaučiai prie seminarijos, gerai savo darbą žino. Bet visi tie kriaučiai yra žydais; užtai but labai gerai, kad koks kriaučius lietuvis pasimokines siuti kunigiškus rubus, atvyktų į Seinus: uždarbį turėtų tikrą, nes kunigai ir klierikai tikrai apleistų žydus. Žinoma, ant pradžios reikia turėti siek-tiek statiko.

Kunigai Dominikonai turėjo ir mokslinyčią; o po jų išvarymo tapo atidengtas 1806 m. Liceum, kurį perkėlė į Lomžą; į jo vietą atidarė mokslinyčią „wydziałową“, kurią tuojaus permainė į „województką“, o ant galo į gimnaziją su sešioms klisasoms (paskutinės dvi metinis kursas) 1831 m. gimnaziją uždare; padarė tikt mokslinyčią su keturioms klisasoms; paskui pridėjo da dvi klisas, bet 1839 m. tapė pernešta į Suvalkus. Seinuose liko vel tik keturių klisų mokslinyčia, o ir tą perkėlė į Mariampolę (Senapilę). Dabar Seinuos yra trikliasinė mokslinyčia. Pradžioj' Balandžio 1891 m. mokytinių išviso buvo 98; tarp kurių tikt 4 yra lietuviai, kurie namie šneka lietuviškai; o 9 moka siek-tiek lietuviškai, bet namie šneka lenkiškai; 63 lenkai t. y. nemokantieje lietuviškai; 7 gudai; 3 vokiečiai ir 12 žydų. Tarp kitų dalykų yra išguldoma ir lietuviška kalba; bet, kad lekcijos lietuviškos kaip ir lenkiškos, nėra priverstinos, tai aplanko jas ne visi lietuviai ir ne visi suprantantieje lietuviškai; mokinasi lietuviškai taipgi nekurie lenkai ir žydai. Išguldymas lietuviškos kalbos kelis metus buvo pavestas žmogystai, suvis nemokančiai lietuviškai, bet dabar išguldō grynas lietuvis. Žinoma, jog rašoma yra gudiskomis radėmis. Isteigiant mokslinyčią buvo paliepta išguldyti tikėjimą lietuviškai, bet kadangi daugumas negalėjo suprasti, tai šis paliepimas tapo atmainytas, ir dabar tikėjimas yra išguldomas lenkiškoj' kalboj'. — Seminariją įgijo mūsų diecezija tikt 1. Lapkričio 1826 m.; atidengė ją Seinuose vyskupas Manugevičius. Prieš tai kunigai mūsų diecezijos mokinosi pas kunigus Missijonorius Tykocine. Iki 1839 m. tuose pat muruose buvo sykiu gimnazija ir dvasiška seminarija; bet kad

buvo perangšta, vyskupas Strašynskis pasirupino, kad gimnazija perkėlė į Suvalkus.

Dabar seminarijoj' yra 79 klierikai, tarp kurių tikt 13 mozurų. Delto ir visoj' diecezijoje iš 311 kunigų (pagal rubricelę 1891 m.) yra tikt 75 kunigai mozurai; o tuom tarpu mūsų diecezijoje yra mozurų 340 su viršum tukstančių, o lietuvių 326 su viršum tukstančiai (išviso 667,133). Mozurų Seinų seminarijoj' delto, man rodos, mažai, jog tie, ką arčiau Seinų gyvena, yra suvis neturtingi, nes laukai niekai; užtai retai katras atiduoda savo vaikus į augštesnes mokslinyčias. Kiti-gi mozurai, ką toliau nuo Seinų gyvena, nors yra turtingesni, vienok greičiau atiduoda į Plocko arba Varšavos seminarijas, nes jiems ten daug arčiau; o prie tam užlaikymas Seinų seminarijoj' daug brangian atseina, nekaip kitose seminarijose mūsų krašto. Užtai ir ne dyvai, kad kas mets siunčia kunigus lietuvius į Mozuriją: taip dabar yra Mozurijoje' su viršum 60 kunigų lietuvių. Nors kuo nevysi klierikai Seinų seminarijoj' yra lietuviais, vienok lietuviška kalba nėra išguldoma.

Parapija Seinų beveik pusiau lietuviška, pusiau mozuriška; užtai visi kunigai Seinuose yra lietuviai išimant vieną tikt regensą seminarijos, kuris yra mozuras; vienok bažnyčioj' lietuviškai buna kas šventą dieną vienas tikt pamokslas; lenkiškai-gi dagi du ir visos giesmės. Prie tam reikia užtėmyti, jog lietuviški pamokslai nevisada atsako savo vardui, nes tankiai pasibaigia ant atskaitymo poterių. Parapijonys yra gana pavarge, nes laukai ne kam verti; vienok dzukai geriau gyvena už mozurus ir morališkai augščiau stovi. Bet dzukai, kaip apie Seinus, taip ir kitur, apšvietime daug žemiau stovi ne kaip kapsai arba zanavykai (apie žemaičius nedaug žinau). Skaityti ant knygų daugelis moka ir lietuviškų knygų reikalauja; bet nelabai kur galėdami jų gauti, perka lenkiškas. — E. S.

I š S u v a l k ų r e d y b o s.

Pas mus Maskolijoje nuo nekurio laiko labai kyla kareiviška dvasia; kareiviai — tai tvirčiausios monarkijos stulpas, o kareiviška dvasia tai pilnai pasitikėtina dvasė ir geistina ne tik kareiviuose, bet ir kituose žmonėse. Paskutiniaus metais tie, kuriems tai pridera, susimislijo įgyvendinti tą dvasią ir gimnazijose. Nėra ginčo, kad gimnastika labai naudinga ir butinai reikalinga dėl gimnazistų; ir seniaus gimnazijose mokino gimnastikos, bet menkai, dabar-gi sumislyjo tą dalyką pataisyti, bet pataisė saviškai; įvedė kareivišką muštrą, kareivišką discipliną — ir gana. Pavasarį kiekvienoje gimnazijoje įtaiso nors vieną tokią šventę: perdėtiniai ir mokytojai eina su

mokytiniais į girią, ten pasilinksmina ir paskui grįžta; šitą šventę apvaiksčioja suvis kareiviškai; su kareivių muzika, oficiero vedami, eina gimnazistai kareivišku maršu į laukus, kur juos mokina kareiviško muštro; vakare tokia-pat eilia grįžta; ant galo, prieš išsiskiriant, padrožia, „Dieve ciecorių gink“, parekia „ura“ ir viskas. Gazietose pavasari randi iš tulų vietų tēlėgramas apie tokias gimnazistų šventes; neseniai man teko Suvalkuose tą pat matyti. — Šitame mieste man tēko keliolika dienų praleisti; buvau ant devintinių ir mačiau, kaip suvalkiečiai tą šventę apvaiksčioja. Tai tik viena per metus diena, kurioje katalikai (t. y. lenkai) įtaiso iškilmę, žinoma, bažnytiška, devintinių procesija surenka daug svieto ir visus miesto inteligentus; maskoliai kiekvieną ciecorišką dieną apvaiksčioja iškilmingai, katalikai tik tą vieną dieną; bet kaip šitoje dienoje, taip ir kitose didelėse šventėse Suvalkuose nepamatysi įpatingo papročio pas žmones, su kuriom jie apvaiksčiotų tą ar kitą šventę; tiktai užgavėnių dienoje mozurai važioja, pilnas roges prisidėję vaikų, „kad linai uždėretų“. —

Kaip kasmēt, taip ir šimet buvo Suvalkuose lioterija, kurios pelnas eina ant prieglaudos namų katalikiškų ir maskoliškų vaikų; lioterija pasisekė; kareiviams šimet buvo uždrausta eiti lošti, nes jie — bėdžiai — viską pralošdavo, nes tokia lioterija mažai kam duoda išlošti; vienok dėl lioterijos tas uždraudimas neužkenkė, nes daug bilietų išsiuntinėjo į pavietus, pas viršinikus ir vaitus. —

Suvalkuose pas p. V. man teko kalbėti su dviem vaikais, 10—12 metų, to pono giminėmis; tie vaikai iš Leipunų parapijos, netoli Nemuno, t. y. iš to kampo, kur baigiasi Lietuva ir kur seniaus buvo įsikerėjusi lenkiška dvasia. Tie vaikai papasakojo man, kad pas juos seni žmonės dažnai kalba tarp savės lenkiškai, poterius-gi visi, dagi tie, kurie lenkiškai nesupranta, kalba lenkiškai; janniejie-gi daugiausiai kalba lietuviškai, o poterių kitaip, kaip lietuviškai, nemoką. „Jaigu vaikai kalba poterius arba šiaip lenkiškai, tai kunjgas barasi“, pridėjo tie vaikučiai. Ant jų pačien aš parsitikrinau, kad jie teisybę kalba: poterius jie man pakalbėjo dagi nedzukiškai, bet grynai lietuviškai — knygų kalba; lenkiškai-gi jie mažai gali kalbėti. Anot p. V., neseniai išėjęs iš Leipunų prabasėius daug ten gero padaręs. Garbė tiems mūsų darbininkams, kurie tyliai, niekam nieko nekalbėdami, dirba ant naudos tėvynei. Sunkus darbas atgaivinti beveik prapuolusią dvasią, užtai juo didesnis nuopelnas.

Girinikas.

Isz Latvijas.

Anuo tarpu pasižadējau pranešt šī-tā apie latvius, kurių šali teko man netyčia atlankyt. Atvykęs į šią pasaulę, pagal visai nuošalius kokiam nors tyrinėjimui krašto reikalus, galėjau pažīt tiktai tokias puses latvių gyvenimo, kurios prieinamos kiekvienam, kad ir ne ant ilgai atsilankiusiam Latvijoje. Tikiuosi todėl, jog bus man dovanota, kad savo laiškuose užkliudysiu tiktai nekuriuos atskyrus apsireiškimus Latvių gyvenimo. Šiuo tarpu pranešiu trumpai apie jų rašliavą.

Latviai, kaip žinia, daug labiau pratę prie skaitymo, nekaip mes. Nuo kelių dešimtų metų Latvijoje įvestas priverstinis vaikų mokymas. Kiekvienas pasiekęs, atsakantį amžį vaikas tur priverstinai išbut tris žiemas mokslinycioj. Pradžią mokslo latvių vaikai gaudavo, ir dabar dar gauna, valščių mokslinyciose prigimtoj' kalboj'. Nedyvai todėl, kad kiekvienas latvys, miescionis ar kaimionis, moka latviškai skaityt ir rašyt. Iš daugelio atlankančių žemesniasias mokslinycias pusėtinai patekdavo ir patenka į vidutines ir augštesniasias mokslinycias. Jaigu atsimūt, kad latviška spauda iš senovės nebuvo valdžios draudžiama, tai visai nebus dyvai, kad latviai nors jiems teko daug daugiau už Lietuvius nukentėti visokių prispaudimų savo istoriskame gyvenime, šią gadynę turi jau pusėtiną literatūrą, Begu pameluočiau, pasakęs, kad latviškų knygų išeina iš spaudos kasmetas beveik tiek, kiek mes turime išviso.

Nuo kelių metų Rygos Latvių draugystėje („beedriba“) sykį ant metų buna apžvalga išėjusių per metus knygų: naujai išėjusias knygas išdėsto po ekzemplierių ant ilgo stalo, kad lengva būtų kiekvienam prieit pažiūrēt, ir kas nors, iš augšto prisirengęs, gana plačiai apskaito vaisius lieterališko darbavymosi tų metų. Man teko matyt „beedriboj“ stalą dviejų suviršum sieksnių ilgio, apklotą naujai išėjusioms knygoms visokios įtalpos, pradėjus nuo keleto įvairių kalendorių ir beletristiškų veikalų iki mokslo įrankių (fizikos, geografijos greta su latviškai pažymėta mapa ir t. t.). Neseniai latviai pradėjo net spaudīt savo kalboj' enciklopediją. *)

Nesikėsįdamas padaryt nors abelną apžvalgą latvių knygų, paminėsiu apie jų laikraščius, kurių sulyginant gana didokas skaitlelis. Dabar latviai tur išviso 8 laikraščius; tarp tų 2 išeina kasdien — „Baltijas Wehstnesis“ ir „Deenas Lapa“, 5 po sykį ant nedėlios — „Latweeschu Awises“, „Mahjas Weesis“, „Balss“, „Latweetis“

ir „Tehwija“ ir 1 sykį ant mėnesio — „Austrums“. „Balt. Wehst“ išeina jau 23 metai, panašus į mažesniusius gudų laikraščius („Svet“ ir K.), tur per 5000 užmokančių skaitytojų. „Deenas Lapa“ išleidžiamas 6 metai, panašus į „B. W.“, tur apie 3000 skaitytojų. Šituodu laikraščiu skyriasi nuo viens kito nekurioms įpatingoms pažiūroms ant faktų tekančio gyvenimo. „L. Aw.“ — senelis 70 metų, pastorių aprupinamas, iš savo pakraipos neprieštraujantis savo šelpėjams, skaito 2000 suviršum pasirašėjų. „M. W.“ išeina 36 m., kitą syk buvo vienas iš geresnių laikraščių, turi taipgi į 2000 skaitytojų. „Balss“ gyvena apie 14 m., labai giriamas laikraštis, pašvenčiantis daug vietos ukės klausymams, tur per 4000 pasirašėjų. „L.“ išeina 10 m., nors ir menkas, betgi „tautiškas“, tur apie 1000 skaitytojų. „Tehwija“ tvirtai atsistojo ant kojų 1888 m., įvairios įtalpos, kas mėnesį išleidžia priedelį „iš bitinikystės“, tur gerą pagyrą skaitliuje 8000 pasirašėjų. „A.“ gyvena garbingai 7 m., literatiškai — moksliskas, svarbingos įtalpos laikraštis, skaitantis bene apie 1000 pasirašėjų. Iš paminėtų laikraščių 4 išeina Rygoj, 3 Mintaujoj (tarp tų „Austru'ms“, nors jo rėdytė Maksvoj') ir 1 Liepojaj. Latvių laikraščiai, palygītina, gana pigus: išeinantieji kasdien — „B. W.“ ir „D. L.“ — kaštuoja po 5½ r. ant metų, išleidžiamieji sykį ant nedėlios ir pamėnesiui 2—3 r. Raštus laikraščiai iki paskutiniam laikui gaudavo visi dykai, bet dabar jau nekurię, ką geriau prisilaiko, norėdami prisitraukt geresnius rašėjus, pradeda už geresnius straipsnius mokēt pinigų net iki 3 kap. už eilutę. Visus savo laikraščius Latviai spaudina gotiškėmis (vokiškėmis) raidėmis. Jie seniai jau nori priimt lotyniskas, apvalias raides, bet kaip tik apie tai užsimena, tuojaus „Rižskij Viestnik“ ir kiti sargai sugudinimo tuojaus pasinlo jiems gudiškas raides, nuo kurių latviai taip-pat kratosi, kaip ir lietuviai ir vel pasilieka prie laužytinių, tik retkarėiais spaudidami lotyniškėmis raidėmis apgarsinimus laikraščiuose, arba atskyras knygas.

Latviai dabar karščiuoja savo spaudimais ir nežino, kaip skubītis žodynų išdavimais. Vos pasirodė pradžia enciklopedijos, kurios lyg šioliai išėjo 4 laidos (152 pusi lyg: Augšzeme-Augštožemē t. i latviška), jau pradeda jie rupītis apie žodyną latviškos kalbos. Didieji Ulmano ir Bražio žodynai jau nebeužtenką latviškiems mokītiems, nebėsa ką jais pasigirti, juose nėsą daugelio prasčiausių žodžių. Susinesęs su latviškais mokītais, Dravnieks, pabaigęs encyklopediją užmanyta ant trėjų metų, kėtina tverti už naujo darbo, kviesdamas jau dabar mylėtojus latvystės rinkti medegą busiančiam naujam vei-

*) Vide N. 7 Varpo.

kalui. Dabar ēsā padaryti žodžių rinkimai. Taip mokytojas A. Petersonas turįs surinkęs keletą tukstančių žodžių, o laikraščiai pranėšē neseniai J. Spruogį turint apie 6000 surinktų žodžių. Pats Dravneeks giriasi turįs surinkęs apie 6000 nėsančių nē vienamē latviškame žodyne. Dabar guodotinas Dravnieko užmanymas yra — rinkti reikalingą medegą ir išduoti ne tiktai grynų žodžių susstatymā, bet vienkart įpleikti tenajos ar vel įvairias tarmes (redensarten) su kalbų sulyginimais. Velyjame nuoširdžiai, idant latviams gražiai pasisektų jų išmintingi ir naudingi užsimanymai.

J. K. Š.

Trumpa peržvalga politikos.

Apsilankymas Kronstadte prancuzų. Apsilankymas prancuzų Portsmouth'e. Manifestacijos Pragoje! Uždraudimas maskoliškos valdžios gabenti rugius iš Maskolijos.

Apsilankymas prancuzų Kronstadte padarē didelę įspaudą ant visų trijų susivienyusių valstijų, Vokietijos, Austrijos ir Italijos, nes dabar aiškiai pasirodē, kad, nors Maskolija su Prancuzija politiškai ant kitos kitos ir mažai pavadžios, tačiau reikalui atsiėjus, nesislykšti viena kitos ir drąsiai traukia į vienybę nors del doriskos kovos su susivienyusių trejatu. Tame tarpe, kada prancuzai viešėjo Kronstadte ir Petrapilyje, trejatinio susivienyimo politikai nerimo kailyje ir nemigo naktimis, besirūpindami, kaip išnaikyti tą gerą įtekmę, kurią padarē ant abėjų pusių (ant maskolių ir prancuzų) petrapilyškis susimatymas. Ant galo anglai parėjo trejatui į pagelbą, užkviesdami prancuzus į svečius į savo miestą, Portsmouth'ą, kame tuos pačius prancuzus lygia dalia labai vaišingai priėmē, ale vienok be to entuziasmo, kokį maskoliai išrodē prancuzams. Petrapilyje prancuzus priėmē lygiai augšti kaip 'prasti žmonės. Portsmouth'e tik viena karalienē Anglijos, Viktorija, vaišino savo prancuziškus svečius, žinoma kartu su kareivija ir laivyne; ale juk tie šiame atsitikime daug vertės neturi. Įstabiausias ir puolantis į akis dalykas yra, kad ant priėmimo prancuzų nepribuvo nē įpėdinis sosto, kunigaikštis Vallijos, nē ministrų-pirmsėdis, Salisbury; įpač šito paskutinio nepribuvimas parodo, jog tas aplankymas didelės svarbos politikoje neturēs. Anglija, regimai, norėjo tiktai neatsiskirti suvisu nuo Prancuzijos, kad egiptinis klausymas dar ilgiaus prasitėtų, ir, be abejojimo, savo siekį pasieks, įpač platiinama nuogandžias žinias apie vidurinį padėjimą Egipto, kurios linksta ant to, jog dabar dar nēsā galima pasitraukti anglams iš Egipto, nes ten pakiltų vidurinis sumišimas.

Kada maskoliai mušē delnas Petrapilyje, čekiškoje Pragoje ir atsitiko verti paminėjimo nusidavimai. Minėtina, pulkai slavėnų iš visu

kraštų aplankē Pragos parodą, ir daugumas atvyko su siekiu daryti manifestacijas prieš vokiečius, ką žinoma, atliko. Apstus apsilankymas slavėnų buvo ne be naudos Austrijos geležinkeliams, ale iš kitos pusės jis buvo didei nemielas vokiškai Austrijos palicijai, kuri, kaip praneša nekurie laikraščiai, bandē nekuriuose atsitikimuose apstabdyti per nemier didelį entuziasmą slavėnų.

Ant parodos atvyko ir delegacijos nuo prancuzų ir maskolių ir lygia dalia buvo priimtos su entuziasmu. Garbūdami podraug ir maskolius, čekai daro didelę klaidą, nepažindami, regimai del tolybės, tų žvėrių neva žmogiskame pavidale. Lenkai padarē Pragoje nekurią antigudišką manifestaciją. Ir tai nedykai, nes jie gerai pažįsta, kas tai yra maskoliai.

Galiausiai, uždraudimas gabenti rugius iš Maskolijos padarē nemenką truksmą Vokietijoje. Vokiški laikraščiai garsina, kad maskoliai tai padarē ant keršto vokiečiams už jų ilgametinį spaudimą Maskolijos rugių su muitais, ir tokiu budu kiršina svieta prieš Maskoliją, o maskoliai teisinasi, jog tai padarē tik delto, kad nereiktų patiems bado kentēt, nes geriausiose vietose šimet javai visai prapuolē. Sunku žinoti tikrą teisybę, bet mums rodosi, jog tame yra visko po truputį, o šalia to priduriame, jog tokis susipjudyimas nieko gero nežada.

J. K.

Mes ir žydai.

Nepatogu yra statyti tuos žodžius vieną prieš kitą, o bet reikia, nes veikalai mūsų krašto ir šiandeninis jo ir mūsų buvis tiesiai veidas veidan stato mumis su žydais.

Ar žinome mes, kas tai yra žydai? Ne, ir simtą kartų sakau, kad ne! Taip mes gerai juos ant veido pažįstame, — bet, kas dasiliečia jų siekių, jų geismų, jų veikalų mūsų krašte, arba jų veikalų kitose šalise — tai to mes visiškai nežinome. Širdies anų mes nežinome! Ir jaigu syki aną pamatytumem, tai šinrpuliai ir išgastis mus visus apimtų, nes baisiausi mūsų priešai yra jie, žydai. Negana to, kad jie nor sav pasisaviti visą mūsų turtą, bet jie dančius sukandē laukia, kada ateis valanda, kurioj jie galēs sugriauti mūsų katalikišką tikėjimą, kada iš pamatų galēs išversti visokį krikščionišką tikėjimą.

Žydai — tai pikčiausieji vilkai avelių kailiais apsidengę. Kaip jie meilus ir švelnus esti, kada reikia žmogų į karčiamą privilioti, kaip jie meiluoja, kada žmogui reikia supuvusį tavorą įkisti, koki jie geri asti, kada žmogų reikia į žabangas sugauti, idant potam iki paskutinio lašo jo kraują išciulpti . . . Mūsų žmonės,

vis tai už gerą laikydami, sako: „Et, bet tik be reikalo ant žydėlių užpuldinėja!“

Bet norint syki reikia žmonėms akis atidengti! Pasižiūrėkime, kas dedasi kitur. Austrijoj', Vokietijoj', Prancuzijoj', kada žydai su jų užduotėmis suprasti tapo, tai kilo ryšiai po vardu „antižydiškų“ arba „anti-semitinių“, kurie stengiasi savo viengencius ir savo tėvynę apsaugoti ir išgelbėti nuo didžiausio pavojingumo.

Vienas iš vadovų ryšio „anti-semitinio“ Vokietijoj', garsus Stoeckeri's, pastoris ir pamokslų sakytojas prie ciesoriško dvaro, šiaip syki atsiliepė prieš korespondentą „Pall Mall Gazette“:

„Sako, aš apšaukęs medžioklę ant žydų. Taigi nēr nieko ant to panašio; tai tiktai protestas prieš blėdį, kurią žydai mano tėvynėi ir mano vientaučiams padarė.

Argi galiu nebyliu palikti aš, Dievo tarnas ir tautos pasiuntinys, kada girdžiu, kada matau, kada žinau tą begalinę blėdį, kurią žydai padarė visame krašte, o labiausiai Berlyne, kada jie į savo rankas visus pinigus, o per tai ir visą galybę suėmė?

Aš ir pirmiausiai žinojau, jau pirm dešimties metų, kada pirmutinį syki atsiradau saime, ir blėdį pažymėjau. Bet, jog mačiau, kas gal atsitikti, jog persergėjau savo viengencius nuo pavojaus, kurs galėjo juos sutikti, tai ar už tai gal manę vaditi žydų neapikentėju, neprietelium jų tautos? Toli nuo to. Aš pats visiškai ir jausti nejauciu tos prigimtinės antipatijos, kurią del žydų jaučia daugumas kitų žmonių, ir del manęs Senas Testamentas vienodai yra brangus, kaip ir Naujas.

Aš neturiu jų neapykantoj' nē del to, kaip kiti sako, kad jie yra turtingi. Tai nėra jų turtai, prieš kuriuos aš protestą keliu, bet budas, kuriuom tie turtai surinkti tapo ir budas, kuriuom jie sunaudojami yra.

Ištikro, kai aišku del kožno žmogaus, kurs tik moka žiūrėti, jog budai, kuriais žydai didžius turtus surenka nėra dorus.

Sodžinose jie apgaudinėja pirkikus, miestuose jie pelno pinigus visokioms bankų operacijoms, kurios taippat nieko savyje doro neužturi.

Jie paperka pressą (gazetas) — nes pusė kasdieninės pressos argi nėra jų rankose — ir tą pressą taip paveda, kaip jų reikalams pritinka.

Tada dar syki atkartoju tai, ką dažnai esmu sakęs, jog žydai kožną kraštą, kame tik apsibūna, veda į prapultį, kas dasiliečia to krašto maino arba komercijos, draugijiško buvio, politikos ir dorybės.“

Kas-gi dasiliečia anti-žydiško ryšio Prancuzijos, kurio pardėtiniu yra garsus raštininkas

Eduard Drumont, ir kuris kilo tik užpernai, tai tas ryšys, graičiaus savo mierį norėdamas pasiekti, išduoda kas mėnesį laikraštį ir pradžioj' to laikraščio, už devizą paėmęs: Poro aris et focis, sako:

„Musų programe bus išrodyti žydų darbus, giti draugystę nuo jų ižeidimo, o tikėjimą nuo ju fanatizmo.

[Toliaus bus].

Gromatnyczia.

Joniškini. Buvai prizadėjęs kaskartą anksti prisiusti politiką į „Varpa“, o dabar visai nē nerašai! Tuomi juk trukdini visą darbą. Ar nepribaigtum meldžiams savo straipsnį apie „Priež. išnykimo baudžiamų Maskolijoje“? Pradžia patalpinau, o toliaus negaliu, nes straipsnis neužbaigtas.

Rašėjams. Prašykit Dievo, kad greičiau žiemą atsiųstų, nes vasarą labai tinginiaujat.

Apgarsinimai.

Apsakymas konkurso ant paraszymo elementoriaus.

Sziuomi rėdystė „Varpo“ apgarsina konkursą ant paraszymo „lietuviszko elementoriaus“ kuris turi atsakyti siekiamis pedagogikos podraug su siekiais lietuviystės. Laiko duodasi vieni metai nuo dienos apgarsinimo konkurso „Varpe“, t. y. nuo 20. Rugpjucio szių metų iki 20. dieni Rugpjucio 1892 m. Premijos paskirta 50 rublių. Rankrasztį reikia prisiusti į rėdystę „Varpo“.

Lietuvos ukininku

Kalendorius

jau yra gatavas ir parsiduoda Varpo bei Ukinjko rėdystėje, pas

M. Janku,
Tilžeje.

Italpa: Maskolija, maskoliai ir mes, -j-a. — „Miškas užia“. V. Korolenko's. — Tėvyniški varpai. — Apžvalga nekurių priežasčių didžios Prancuzų revoliucijos. — Audiatur et altera pars, Šernas. — Sulenkėje lietuviai. — Žinios iš Lietuvos, E. S., Girinjkas. — Iš Latvijos, J. K. Š. — Trumpa peržvalga politikos, J. K. — Mes ir žydai. — Apgarsinimai.